

106. Perjantaina 1 päivänä lokakuuta 1993

kello 13

Päiväjärjestys

Ilmoituksia

Ulkopuolella päiväjärjestyksen S.

tehdään päätös sivistysvaliokunnan ehdotuksesta eduskunnan lausunnoksi valtioneuvoston kulttuuripoliittisesta selonteosta 2929

Valtioneuvoston selonteko n:o 1
Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 9

Toinen käsittely:

1) Ehdotus laiksi evankelis-luterilaisen kirkon eläkelain 6 §:n muuttamisesta 2930

Hallituksen esitys n:o 123
Sosiaali- ja terveystieteiden valiokunnan mietintö n:o 18

Ainoa käsittely:

2) Ehdotus Pohjoismaiden välillä tehdyn yhteistyösopimuksen muuttamista koskevan sopimuksen hyväksymisestä ”

Hallituksen esitys n:o 90
Ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 15

Ensimmäinen käsittely:

3) Ehdotukset postitoimintalaiksi ja laiksi elinkeinon harjoittamisen oikeudesta annetun lain 3 §:n muuttamisesta 2931

Hallituksen esitys n:o 49
Liikennevaliokunnan mietintö n:o 6

4) Ehdotus laiksi Posti- ja telelaitoksen muuttamisesta osakeyhtiöksi 2942 S.

Hallituksen esitys n:o 50
Liikennevaliokunnan mietintö n:o 7

5) Ehdotus laiksi leipomotyölain muuttamisesta 2943

Hallituksen esitys n:o 108
Työasiainvaliokunnan mietintö n:o 5

Esitellään:

6) Hallituksen esitys n:o 172 laiksi oman asunnon hankintaan myönnettävien lainojen korkotuesta annetun lain 10 §:n muuttamisesta 2944

7) Ed. Korhosen ym. lakialoite n:o 36 laiksi talletuspankkien toiminnasta annetun lain 13 §:n muuttamisesta ”

Pöydällepanoa varten esitellään:

8) Lakivaliokunnan mietintö n:o 13 hallituksen esityksestä laiksi yhdyskuntapalvelun kokeilemisesta annetun lain 1 ja 13 §:n muuttamisesta sekä yhdyskuntapalvelun kokeilemisestä annetun lain muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksen muuttamisesta (HE 157) ”

9) Talousvaliokunnan mietintö n:o 30 hallituksen esityksestä laiksi tuotevastuulain muuttamisesta annetun lain 5 §:n muuttamisesta (HE 135) ”

Puhetta johtaa puhemies Suominen.

Nimenhuudossa merkitään poissa oleviksi edustajat Aho E., Anttila S.-L., Bell von, Biaudet, Dromberg, Halonen, Hautala, Jaakonsaari, Kauppinen, Koskinen, Laine, Laukkanen M., Lehtosaari, Moilanen, Niinistö, Nikula, Nordman, Näsi, Pelttari, Polvi, Ranta, Rehn O., Röntynen, Salolainen, Tiuri, Toivonen, Turunen, Uosukainen, Varpasuo, Vehkaoja, Vihriälä, Viinanen, Virrankoski, Vistbacka ja Vähänäkki.

Nimenhuudon jälkeen ilmoittautuvat edustajat Hautala, Jaakonsaari ja Ranta.

Ilmoitusasiat:

Lomanpyynnöt

Vapautusta eduskuntatyöstä saavat tästä päivästä virkatehtävien vuoksi edustajat E. Aho, Salolainen, Uosukainen ja Vihriälä sekä yksityisasioiden vuoksi edustajat Biaudet, Lehtosaari, Nordman, Polvi, O. Rehn, Vehkaoja ja Virrankoski sekä kuluvan kuun 31 päivään sairauden vuoksi ed. Pelttari.

Uusia hallituksen esityksiä

Puhemies: Ilmoitetaan, että tasavallan presidentin kirjelmän ohella viime syyskuun 24 päivältä ovat eduskunnalle saapuneet hallituksen esitykset n:ot 156, 166 ja 167, jotka nyt on edustajille jaettu.

Kirjalliset kysymykset

Puhemies: Ilmoitetaan, että eduskunnalle ovat, puhemiehelle osoitettuina, saapuneet vastaukset kirjallisiin kysymyksiin n:ot 426—428, 432—438, 441 ja 443—445. Nämä kysymykset vastauksineen on nyt jaettu edustajille.

Liikennevaliokunnan puheenjohtaja

Puhemies: Ilmoitetaan, että liikennevaliokunta on valinnut puheenjohtajakseen ed. Saapungin.

Ed. Hassin ym. välikysymys kansantalouden rakenteiden muuttamisesta työntekoa ja työllistämistä suosiviksi

Puhemies: Ulkopuolella päiväjärjestyksen esittelään ed. Hassin ym. allekirjoittama välikysymys n:o 3 kansantalouden rakenteiden muuttamisesta työntekoa ja työllistämistä suosiviksi.

Sihteeri lukee:

”Eduskunnalle

Hallitus on alistunut työttömyyden jatkuvaan kasvuun ja pahentaa toimillaan sen rakenteellisia syitä.

Työttömiä on yli puoli miljoonaa. Pitkäaikaisyöttömien määrä uhkaa nousta vuoden lopulla yli sadantuhannen ja vuoden kuluttua yli kahdensadantuhannen. Tämä on virallisesti tunnustettu luku. Todellisuudessa heitä on paljon enemmän, koska monilla pitkän työttömyyden ovat katkaisseet vain lyhyet työsuhteet ja työvoimatoimistojen järjestämä koulutus.

Työttömyys on sadoilletuhansille ihmisille henkilökohtainen murhenäytelmä. Pitkään jatkuva suurtyöttömyys aiheuttaa vaikeita yhteiskunnallisia ongelmia. Sen lisäksi työttömyys on myös suunnatonta kansantaloudellista tuhlausta. Jos yhden ihmisen vuoden työn arvo on noin 100 000 mk, puolen miljoonan työttömyys merkitsee kansantaloudelle 50 miljardin markan arvoista menetystä vuodessa. Tämä on enemmän kuin tähän mennessä maksettu pankkituki.

Hallituksella ei ole mitään näkemystä siitä, miten tilannetta voitaisiin omin toimin parantaa muutoin kuin odottelemalla ulkomaisen kysynnän kasvua. Tämä käy ilmi muun muassa ensi vuoden budjettiesityksen perusteluista.

Tämä näköalattomuus on syöksemässä Suomen kansantaloutta romahdukseen.

Jo ennen lamaa monissa kehittyneissä teollisuusmaissa havaittiin ilmiö, jota on alettu kutsua nimellä ”jobless growth”, toisin sanoen talouskasvu, joka ei lisää työpaikkoja. YK:n Human Development Reportin mukaan vuodesta 1960 vuoteen 1991 bruttokansantuote kasvoi Ranskassa 2,7-kertaiseksi, mutta kokonaistyöllisyys väheni 9 %. Saksassa vastaavana aikavälinä bkt:n kasvaessa 2,2-kertaiseksi työllisyys väheni 15 %, Englannissa bkt kasvoi 1,8-kertaiseksi ja työllisyys väheni 6 %.

Suomessa talouskasvu loi uusia työpaikkoja

pitempään kuin monissa muissa läntisissä teollisuusmaissa, joskin työpaikkojen määrä kasvoi paljon hitaammin kuin kansantuote. Vuodesta 1960 vuoteen 1991 Suomen bruttokansantuote kasvoi 2,9-kertaiseksi, työllisten määrä lisääntyi noin 10 %:lla.

Yksi syy tällaiseen kehitykseen on työnteolla ansaittuihin tuloihin ja työllistämiseen kohdistuva ankara verotus. Työtä ja työllistämistä verotetaan ikään kuin ihmistyö olisi niukka luonnonvara, jota pitää säästää tuleville sukupolville. Se heikentää ihmistyön kilpailukykyä tuotannontekijänä verrattuna energian, raaka-aineiden ja koneiden käyttöön. Siksi yritykset ovat tehneet ja tekevät kaikkensa vähentääkseen työntekijöiden määrää. Kun yritys irtisanoo ihmisen, se säästää tämän palkan lisäksi siihen sidotut verot ja maksut. Investoimalla ihmistyötä korvaaviin koneisiin yritys saa laillisesti kiertää veroja.

Johonkin mittaan asti on ollut hyväkin asia, että verotus on vauhdittanut automaatiota, koska yksitoikkoista työtä on näin pystytty siirtämään koneiden tehtäväksi. Mutta jo pitkään on ollut nähtävissä, että työllisyyttä ei voida ylläpitää pelkästään talouskasvun avulla. Ennen pitkää joudutaan vaiheeseen, jossa tuotteiden kysyntä jää tuottavuuden noususta jälkeen. Jos tällöin jatketaan vanhaa talouspolitiikkaa, joudutaan noidankehään, joka pahentaa itseään neljällä tavalla:

Ensinnäkin työpaikkojen määrä vähenee ja verotulot alenevat. Jos valtion ja kuntien budjetin vajausta yritetään paikata korottamalla työhön kohdistuvia veroja, ne painavat työvaltaisia aloja yhä raskaampina. Tämä kiihdyttää automatisointia entisestään. Työpaikkojen väheneminen kiihtyy, verotusta joudutaan kiristämään entisestään jne.

Toiseksi, jos konkurssiaaltoa yritetään hillitä yritystuilla, niistä syntyy tilkkutäkki, joka vääristää kilpailua yhä useammalla alalla. Tämä vie vaikeuksiin ne yritykset, jotka aiemmin tulivat omillaan toimeen. Yhä useammat yritykset ilmoittautuvat tukijonoon.

Kolmanneksi palkkojen verotus ylittää ihmisten sietorajan. Pimeää työnteko yleistyy, mikä pahentaa entisestään niiden taakkaa, jotka maksavat veronsa kaikkien sääntöjen mukaan. Yhä useammat alkavat hyväksyä pimeän työnteon.

Neljänneksi palkkatulojen väheneminen aiheuttaa valtion ja kuntien verotulojen laskun, samalla kun työttömyys toisaalta nostaa niiden kuluja. Sosiaaliturvan taloudellinen pohja romahtaa.

Laman myötä Suomi on ajautunut edellä kuvatun kaltaiseen noidankehään. Kysynnän kasvu ei ole vain jäänyt tuottavuuden kasvua pienemmäksi, vaan kysyntä on laskenut tuottavuuden jatkaessa kasvuaan. Silti talouden rakenteet yhä pakottavat yrityksiä ponnistelemaan työn tuottavuuden kasvattamiseksi.

Työn ankara verotus estää palveluelinkeinojen kehittymistä. Vaikka teollisuustuotannon ylläpitäminen sujuu yhä pienemmällä työvoimalla ja väkeä riittäisi palveluammatteihin, ihmiset joutuvat kuitenkin yhä useammassa paikassa palvelemaan itse itseään.

Tämä kierre ei ole laman ainoa eikä edes tärkein syy, mutta se kärjistää lamaa ja pahentaa sen seurauksia.

Laman aikana hallitus on siirtänyt työnantajille kuuluneita maksuja työntekijöiden maksettaviksi. Tämä ei kuitenkaan kevennä työhön kohdistuvaa verotusta. Sitä vain siirretään nimikkeeltä toiselle. Samaan aikaan työnantajien työttömyysvakuutusmaksut ovat nousseet tuntuvasti. Työhön kohdistuva kokonaisverotus on noussut. Tämä on entisestään pahentanut työllisyyden romahdusta ja estänyt palveluelinkeinojen kehittymistä.

Valtiovarainministeriön vero-osaston arvion mukaan keskituloisen suomalaisen tulovero on ensi vuonna 33 % ja palkkaan sidotut työnantajamaksut 26,65 % palkasta. Tämä merkitsee, että työntekijä maksaa työnantajalle noin 1,9 kertaa nettopalkkansa verran. Toisin sanoen työn hinta on veroilla lähes kaksinkertaistettu.

Arvonlisävero hallituksen kaavailemassa muodossa kärjistäisi tilannetta edelleen. Jos työvaltaisille palvelualoille määrätään 22 %:n arvonlisävero, asiakas joutuu silloin maksamaan työstä 2,3 kertaa työntekijän nettopalkan verran.

EY:ssä tehtyjen tutkimusten perusteella on ns. pimeän työn arvoksi otaksuttu 3 % bkt:stä. Suomeen sovellettuna tämä merkitsisi noin 15:tä miljardia markkaa vuodessa. Hallituskin arvelee laman lisänsen pimeää työntekoa. Se aiheuttaa valtiolle ja kunnille varovaisestikin arvioiden useiden miljardien markkojen menetykset toisaalta perusteettomien työttömyyspäivärahojen, toisaalta menetettyjen verotulojen kautta.

Hallitus uskoo viennin kasvun parantavan tilannetta. Kokemus osoittaa, että se ei lähestulkoonkaan riitä. Lamavuosina vienti on kasvanut kaikkiaan noin 40 %, mutta samaan aikaan ns. avoimelta sektorilta katosi lähes neljännes sen

työpaikoista, noin 80 000 työpaikkaa. Teolliset työpaikat ovat kahdessa ja puolessa vuodessa vähentyneet 126 000:lla. Kaikkiaan työttömyys on viisinkertaistunut vuoden 1990 viimeiseen neljännekseen verrattuna.

Ministeri Kanervan ilmoituksen mukaan työllisyys voi parantua vasta, kun Suomen bruttokansantuote alkaa kasvaa 3 %:n vuosivauhtia. Mutta jo ekologisistakin syistä on pitemmällä tähtäimellä mahdotonta ja vastuutonta ylläpitää työllisyyttä pelkästään talouskasvua kiihdyttämällä.

Sekä ekologisesti että sosiaalisesti vastuullisempaa on muuttaa talouden rakenteita työntekoa ja työllistämistä suosiviksi. Toisin sanoen on parannettava ihmistyön kilpailukykyä tuotantotekijänä. Tämä tapahtuu parhaiten alentamalla työhön kohdistuvaa verotusta ja korottamalla vastaavasti muunlaisia veroja.

Verotusta voidaan muuttaa työllistämistä tukevaan suuntaan ainakin seuraavin keinoin:

1) Työeläkemaksuja lukuun ottamatta työnantajamaksujen perusteeksi otetaan palkkojen sijasta arvon lisäys tai käyttökatte. Käyttökatteseen sidotut maksut toimivat myös suhdanteita tasaavana automaattina.

2) Korotetaan ympäristöveroja, joiden perusteena ovat energian ja uusiutumattomien luonnonvarojen käyttö sekä saastepäästöt. Näiden tuotolla alennetaan palkkaperusteisia työnantajamaksuja ja tuloveroa.

3) Karsitaan yritystukia. Vapautuvat varat käytetään palkkaperusteisten työnantajamaksujen alentamiseen.

Nämä keinot eivät ole toisiaan poissulkevia, vaan niistä voidaan koota sopiva yhdistelmä.

Kaikki nämä keinot merkitsisivät työllistämisen yleisten ehtojen parantamista. Kaksi ensimmäistä merkitsisi myös tulonsiirtoa automatisoidulta ja paljon energiaa kuluttavalta vientiteollisuudelta työvaltaisemmille kotimarkkina-aloille. Näin viennin kasvu saataisiin hyödyttämään koko kansantaloutta eikä pelkkiä vientiyritysten omistajia ja rahoittajia, kuten nyt.

Tämä jouduttaisi myös valtiontalouden tasapainottamista, sillä työvoimakustannusten alentaminen johtaisi työpaikkojen lisääntymiseen. Työttömyysturvamenot alentuisivat. Kansantaloudessa maksettavien palkkojen yhteissumma kasvaisi ja valtion verotulot kasvaisivat sitä kautta.

Tämä rakennemuutos loisi taloudelliset mahdollisuudet kehittää palveluelinkeinoja.

Mikä parasta, talouden rakenteiden muutta-

minen tällä tavoin edistäisi myös ekologisesti kestävää kehitystä. Ympäristöverot loisivat kysyntää energiaa säästävälle ja muulla tavoin ympäristöystävälliselle tekniikalle. Kotimaista kysyntää luomalla tukisimme sellaisen tekniikan kehittymistä, jolla on hyvät mahdollisuudet kehittää Suomen tulevat vientivaltit.

Työtä suosivat taloudelliset rakenteet parantaisivat muutoinkin aivotyötä vaativan tutkimuksen ja tuotekehittelyn edellytyksiä. Tämäkin parantaisi Suomen mahdollisuuksia selvitä tulevaisuudessa.

Työllistämistä suosivien veromuutosten ohella tarvitaan muutoksia työttömyysturvan ja muun sosiaaliturvan rakenteisiin. Nykyiset rakenteet rankaisevat aktiivisuudesta ja pakottavat passiivisuuteen. Esimerkiksi opiskelemaan ryhtyvä työtön menettää päivärahansa. Karenssisäädökset aiheuttavat sen, että lyhytaikaisia töitä vastaanottava menettää tuloja.

Edellä olevan perusteella ja valtiopäiväjärjestyksen 37 §:n 2 momenttiin viitaten esitämme kunnioittavasti valtioneuvoston asianomaisen jäsenen vastattavaksi seuraavan välikysymyksen:

Aikooko hallitus ryhtyä muuttamaan Suomen kansantalouden rakenteita työntekoa ja työllistämistä suosiviksi, jotta kansalaistemme työkyky ja luova panos saataisiin käyttöön kansantaloutemme hyväksi?

Helsingissä 29 päivänä syyskuuta 1993

Satu Hassi	Heidi Hautala
Pekka Haavisto	Erkki Pulliainen
Pekka Rätty	Ulla Anttila
Tuija Maaret Pykäläinen	Eero Paloheimo
Marjatta Stenius-Kaukonen	Esko Helle
Outi Ojala	Raila Aho
Tuulikki Ukkola	Iivo Polvi
Timo Laaksonen	Asko Apukka
Eila Rimmi	Claes Andersson
Hannele Luukkainen	Pekka Leppänen
Jarmo Wahlström	Hannu Suhonen
Tina Mäkelä	Arja Ojala
Marjatta Vehkaoja	Marja-Leena Viljamaa
Jukka Gustafsson	Heli Astala
Anna-Liisa Kasurinen	Heikki Rinne
Iiris Hacklin	Reijo Lindroos
Jukka Roos	Marita Jurva"

P u h e m i e s : Valtiopäiväjärjestyksen 37 §:n 2 momentin mukaan on asia pantava pöydälle johonkin seuraavaan istuntoon. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia pannaan pöydälle ensi tiistaina pidettävään istuntoon.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia pannaan pöydälle ensi tiistain täysistuntoon.

Valtioneuvoston kulttuuripoliittinen selonteko

Valtioneuvoston selonteko n:o 1
Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 9

P u h e m i e s : Ulkopuolella päiväjärjestyksen tehdään nyt päätös eduskunnan lausunnosta valtioneuvoston kulttuuripoliittisesta selonteosta. Käsittelyn pohjana on sivistysvaliokunnan mietintö n:o 9, joka sisältää ehdotuksen kulttuuripoliittisesta selonteosta annettavan lausunnon sanamuodoksi. Keskustelu asiasta julistettiin viime keskiviikkona pidetyssä istunnossa päättyneeksi.

Keskustelussa ed. Gustafsson ed. Tykkyläisen kannattamana on ehdottanut,

1) että mietinnön perustelujen toisen lausuman sijaan hyväksyttäisiin seuraava lausuma: "Eduskunta edellyttää, että lastenkulttuurin monipuoliseen kehittämiseen osoitetaan nykyistä suuremmat voimavarat ja lastenkulttuurin valtionpalkintoja lisätään."

2) että mietinnön perustelujen seitsemännen lausuman sijaan hyväksyttäisiin seuraava lausuma: "Eduskunta edellyttää, että on luovutettava hankkeesta purkaa veikkauksen ja raha-arpajaisten voittovarojen vakiintuneet jakosuhteet ja siirtää niiden käyttö valtion talousarvion yleiskatteeksi, sillä se vaarantaisi kulttuurin rahoitus pohjan."

3) että mietinnön perustelujen kohdan Audiovisuaalinen kulttuuri loppuun lisättäisiin seuraava uusi lausuma: "Eduskunta edellyttää, että eduskunnalle annetaan kerran vaalikaudessa yleisradioviestinnän kulttuuripoliittinen selonteko."

Ed. Astala ed. O. Ojalan kannattamana on ehdottanut,

1) että mietinnön perustelujen seitsemännen lausuman jälkeen olevan kappaleen tilalle hyväksyttäisiin seuraava lausuma: "Eduskunta edellyttää, että arvonlisäverotusta ei kohdisteta kulttuuriin, koska sen vaikutukset kulttuurin eri osaluille olisivat kielteiset."

2) että mietinnön perustelujen yhdenmukaisuus lausuman jälkeen hyväksyttäisiin seuraava uusi lausuma: "Eduskunta edellyttää, että eduskunnalle annetaan vuonna 1997 kansallista sivistysstrategiaa koskeva selonteko, jossa myös kulttuurin suurprojektin tulokset raportoidaan."

3) että mietinnön perustelujen lopussa lausutaisiin: "Eduskunta edellyttää, että kulttuuripalvelujen ja koululaitoksen ylläpito turvataan luopumalla valtionosuuksien leikkauksista."

Ed. Pykäläinen ed. Rädyn kannattamana on ehdottanut seuraavaa lausumaa: "Eduskunta edellyttää, että veikkauksen ja raha-arpajaisten voittovarojen vakiintuneet jakosuhteet on palautettava ja talousarvion yleiskatteeksi siirretyt varat on palautettava takaisin kulttuurille jo vuoden 1994 talousarviossa, koska nykyinen menetely vaarantaa kulttuurin rahoitus pohjan."

Selonteko myönnetään oikeaksi.

P u h e m i e s : Ed. Gustafssonin 2) ehdotus ja ed. Pykäläisen ehdotus ovat vastakkaisia, joten ensin äänestetään niiden välillä ja sen jälkeen voittaneesta mietintöä vastaan. Muista ehdotuksista äänestetään kustakin erikseen mietintöä vastaan.

Menettelytapa hyväksytään.

Äänestykset ja päätökset:

1) Äänestys ed. Gustafssonin 2) ehdotuksen ja ed. Pykäläisen ehdotuksen välillä.

Ed. Gustafssonin 2) ehdotus "jaa", ed. Pykäläisen ehdotus "ei".

P u h e m i e s : Äänestyksessä on annettu 101 jaa- ja 18 ei-ääntä, 35 tyhjää; poissa 45. (Ään. 1)

Eduskunta on tässä äänestyksessä hyväksynyt ed. Gustafssonin 2) ehdotuksen.

Ed. Hautala merkitään läsnä olevaksi.

2) Äänestys ed. Gustafssonin 2) ehdotuksesta mietintöä vastaan.

Mietintö "jaa", ed. Gustafssonin 2) ehdotus "ei".

P u h e m i e s : Äänestyksessä on annettu 81 jaa- ja 74 ei-ääntä; poissa 44. (Ään. 2)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Äänestys ed. Gustafssonin 1) ehdotuksesta.

Mietintö ”jaa”, ed. Gustafssonin 1) ehdotus ”ei”.

P u h e m i e s : Äänestyksessä on annettu 86 jaa- ja 72 ei-ääntä, 1 tyhjä; poissa 40. (Ään. 3)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Äänestys ed. Gustafssonin 3) ehdotuksesta.

Mietintö ”jaa”, ed. Gustafssonin 3) ehdotus ”ei”.

P u h e m i e s : Äänestyksessä on annettu 88 jaa- ja 68 ei-ääntä, 1 tyhjä; poissa 42. (Ään. 4)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Äänestys ed. Astalan 1) ehdotuksesta.

Mietintö ”jaa”, ed. Astalan 1) ehdotus ”ei”.

P u h e m i e s : Äänestyksessä on annettu 86 jaa- ja 73 ei-ääntä; poissa 40. (Ään. 5)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Äänestys ed. Astalan 2) ehdotuksesta.

Mietintö ”jaa”, ed. Astalan 2) ehdotus ”ei”.

P u h e m i e s : Äänestyksessä on annettu 87 jaa- ja 71 ei-ääntä; poissa 41. (Ään. 6)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Äänestys ed. Astalan 3) ehdotuksesta.

Mietintö ”jaa”, ed. Astalan 3) ehdotus ”ei”.

P u h e m i e s : Äänestyksessä on annettu 86 jaa- ja 71 ei-ääntä, 1 tyhjä; poissa 41. (Ään. 7)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

P u h e m i e s : Eduskunta on näin ollen hyväksynyt sivistysvaliokunnan mietinnön mukaisen lausunnon selonteon johdosta.

Mietinnön ponteen sisältyvä ehdotus mietinnön lähettämisestä valtioneuvostolle hyväksytään.

Eduskunta siirtyy päiväjärjestykseen.

Asia on loppuun käsitelty.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Ehdotus laiksi evankelis-luterilaisen kirkon eläkelain 6 §:n muuttamisesta

Toinen käsittely

Hallituksen esitys n:o 123

Sosiaali- ja terveystieteiden valtiokunnan mietintö n:o 18

P u h e m i e s : Käsittelyn pohjana on sosiaali- ja terveystieteiden valtiokunnan mietintö n:o 18. Ensimmäisen kerran asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelua ei synny.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta 6 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike.

Lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

2) Ehdotus Pohjoismaiden välillä tehdyn yhteistyösopimuksen muuttamista koskevan sopimuksen hyväksymisestä

Ainoa käsittely

Hallituksen esitys n:o 90

Ulkosivustovaltiokunnan mietintö n:o 15

P u h e m i e s : Käsittelyn pohjana on ulkosivustovaltiokunnan mietintö n:o 15.

Keskustelua ei synny.

Mietintö hyväksytään.

Asia on loppuun käsitelty.

3) Ehdotukset postitoimintalaiksi ja laiksi elinkeinon harjoittamisen oikeudesta annetun lain 3 §:n muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely

Hallituksen esitys n:o 49

Liikennevaliokunnan mietintö n:o 6

P u h e m i e s : Käsittelyn pohjana on liikennevaliokunnan mietintö n:o 6.

Tämän asian yhteydessä sallitaan keskustelu myös päiväjärjestyksen 4) asiasta.

Keskustelu:

Ed. S a a r i : Herra puhemies! Ensimmäisessä käsittelyssä olevat lakiesitykset postitoimintalaista sekä Posti- ja telelaitoksen yhtiöittämisestä on katsottava toisiinsa kytkeytyväksi yhteenkuuluvaksi paketiksi. Yhtiöittämisen on tehnyt ajankohtaiseksi teletoiminnassa tapahtunut kehitys. Aikaisemminhan Posti- ja telelaitoksella on ollut monopoli puhelinliikenteen puolella sekä kauko- että ulkomaanliikenteessä ja oman toimialueensa paikallisliikenteessä. Alueellisilla puhelinlaitoksilla on puolestaan ollut monopoli oman alueensa paikallisliikenteen hoidossa.

Osittain teknisestä kehityksestä johtuen on tultu tilanteeseen, jossa kilpailu teleliikenteessä on avautumassa koko laajuudessaan. Kilpailun avautumisesta johtuen Telelle on tarpeen saada yritysmuoto, jossa päätöksenteko on yhtä nopeaa, joustavaa ja muuttuvat olosuhteet huomioon ottavaa kuin kilpailijoillakin. Alun perin olisi ollut tietenkin mahdollinen malli, jossa aiostaan Tele olisi yhtiöitetty Postin jäädessä yhä valtion liikelaitokseksi. Posti- ja telelaitoksen toiminnassa on kuitenkin toimintoja kuten sähkövälitys, jossa sekä Telen että Postin palvelua tarvitaan saman viestin välittämiseen. Tulevaisuuden kehitys voi hyvinkin olla sellainen, että tele- ja postitoiminta integroituu yhä enemmän tiedonvälitystehtävissä. Lisäksi yrityksen pääoma- huollossa yhteinen konsernimalli antaa merkittäviä synergiaetuja.

Erityisesti postitoiminta on kuitenkin varsin laajasti katsottu sellaiseksi kansalaisten kannalta erittäin tärkeäksi peruspalveluksi, ettei Postia voida muuttaa osakeyhtiöksi ilman erillistä postitoimintalakia, jossa lain tasolla säädetään niistä velvollisuuksista, joita postilaitoksen tulee kaikissa tilanteissa hoitaa. Edellä mainituista syistä nyt käsittelyssä olevia lakiesityksiä on pidettävä yhtenä kokonaisuutena siten, että vasta postitoi-

mintalain hyväksyminen luo edellytykset yhtiöittämislain hyväksymiselle.

Hallitus antoi esityksensä näistä laeista jo hyvissä ajoin niin, että lakiesitysten käsittely olisi periaatteessa ollut mahdollista jo viime kevätis- tuntokaudella. Perustuslakivaliokunnan kevääl- lä postitoimintalaista antama lausunto oli kui- tenkin sen sisältöinen, ettei lakia olisi voitu ilman muutoksia käsitellä yksinkertaisessa lainsäätä- misjärjestyksessä. Yhteistyössä ministeriön kans- sa on lakiin kesän aikana valmisteltu säätämistä jär- jestyksen kannalta tarpeelliset muutokset. Valio- kunnan esittämässä muodossa laki ei sisällä val- tiosääntöoikeudellisia ristiriitoja.

Postitoimintalain tärkein pykälä on sen 1 §, jossa määritellään lain tarkoitus. Sen mukaan ”lain tarkoituksena on turvata, että postia voi lähettää ja vastaanottaa tasapuolisin ehdoin koko maassa”. Tätä perustavoitetta vielä terävi- tetään sanomalla, että ”erityisesti tulee turvata postipalveluiden saatavuus ja kustannusten tasa- vertaisuus harvaan asutuilla alueilla”.

1 §:ssä siis säädetään, mitä postilaitoksen on tehtävä. Muita pykäläiä tarvitaan pääsääntöisesti siksi, että laissa luotaisiin postilaitokselle myös edellytykset hoitaa sille 1 §:ssä säädetty tärkeä tehtävä.

On yleisesti tiedossa, että postinjakelun kaltaisen toiminnan taloudellisen järjestämisen ja kan- nattavuuden perusedellytyksenä ovat mahdolli- simman suuret volyymit. Yhtä yleisesti on tiedos- sa, että esimerkiksi pääkaupunkiseudun säännöl- lisesti jaettavien kirjeitten jakelukustannus voi olla huomattavasti pienempi kuin jaettavan pos- tin keskimäärin. Jos esimerkiksi joku yritys tulisi markkinoille jakaen täällä kaksi tai kolme kertaa viikossa tai ehkä vain kerran viikossa esimerkiksi kaupungin energialaitoksen ja vakuutusyhtiöit- ten laskut sekä pankkien tiliotteet, se voisi tehdä sen selvästi halvemmalla kuin mitä joka päivä peruspostin jakelusta huolehtivan postilaitoksen keskimääräinen kustannus on yhtä kirjettä kohti. Tämä olisi sitä kermankuorintaa, joka vaikeut- taisi sen peruspalvelutehtävän hoitamista, joka 1 §:ssä Postin tehtäväksi säädetään.

Kun näin on, on tarkoituksenmukaista, että kirjeliikenteen jako varataan sille, joka hoitaa tuota joka päivä tapahtuvaa peruspalveluihin kuuluvaa postinjakelutehtävää. Kirjeen määrit- tely laissa niin, ettei säädöstä olisi helppo kiertää, osoittautui kuitenkin ylivoimaisen vaikeaksi teh- täväksi. Siksi laissa onkin tämä ongelma ratkais- tu säätämällä lain 3 §:ssä postitoiminnan harjoit- tajan toimiluvista ja niitten ehdoista.

Mietinnössään valiokunta vielä terävöitti 3 §:ää ponnella, jonka sisältö on seuraava: "Valiokunta edellyttää, että jos muun postitoiminnan harjoittajan kuin perustettavan osakeyhtiön Postin toiminta vaikuttaa oleellisesti sanotun yhtiön hoitamaan maanlaajuiseen peruspalveluun kuuluvan kirjeliikenteen taloudellisiin edellytyksiin tai muuten on omiaan olennaisesti haittaamaan tämän peruspalvelun toteuttamista, liikenneministeriö asettaa tällaiselle kilpailevalle toiminnalle ehtoja ja rajoituksia turvataksaan peruspalvelujen yleisen saatavuuden. Toiminnan ehtoissa voidaan muun ohella määrätä, että kilpailevan toiminnan harjoittaja osallistuu taloudellisesti tai toiminnallisesti harvaan asutun alueen kannattamattoman postitoiminnan hoitamiseen."

Kun on syytä olettaa, etteivät liikenneministeri enempää kuin ministeriön virkamieskunta tulevaisuudessakaan ole kansalle pahaa tahtovia pölkkypäitä, 3 § tällä ponnella terävöitettynä tulee turvaamaan edellytykset lain 1 §:n pykälän toteutumiselle.

Hallituksen esityksen 4 §:ssä esitettiin joukko-postitoiminnan ilmoitusvelvollisuudesta ja annettiin ministeriölle oikeus sanktioin puuttua joukko-postitoiminnan harjoittamiseen. Tarkoitettu pykälä olisi koskenut lähinnä lehtien yhteisjakeluorganisaatioiden sääntelyä.

Perustuslakivaliokunnan mietinnössä kuitenkin todettiin pykälän sanktioiden olevan ristiriidassa valtiosäännön sananvapauspykälän kanssa. Koska valiokunta totesi, ettei yhteisjakelujärjestelmissä ole ongelmia, ja koska näiden järjestelmien edun mukaista on ottaa mukaan kaikki halukkaat lehdet, ei ole todennäköistä, että niissä syntyisi tulevaisuudessakaan syrjintäongelmia. Kun pykälästä olisi sanktiot olleet joka tapauksessa poistettava perustuslakivaliokunnan lausunnon perusteella, valiokunta päätyi siihen, ettei tällaista turhaa ilmoitusvelvollisuusbyrokratiaa aiheuttavaa nulliteettipykälää ole tarpeen säätää. Näin valiokunta ehdottaakin mietinnössään 4 §:n poistamista. Muihin pykäliin on vastaavasti tehty 4 §:n poistamisen aiheuttamat tekniset korjaukset.

Postitoimintalain tarpeellisuudesta ja myös sisällöstä valiokunta oli laajasti yksimielinen. Siihen liitetyt pari vastalauseetta koskevat mielestäni lain kokonaisuuden kannalta vähäisiä detaljeja.

Valiokunnan Posti- ja telelaitoksen yhtiöittämislakiin esittämät muutokset ovat lähinnä lain käsittelyaikataulusta ym. johtuvia teknisiä korjauksia. Yksi merkittävä ponsi valiokunnan mie-

tintöön kuitenkin sisältyy. Siinä edellytetään, että Posti- ja telelaitos yritysmuodon muutoksesta huolimatta katsotaan edelleen samaksi yritykseksi kuin aikaisemminkin, mikä mahdollistaa sen, että osakeyhtiö ja sen tytäryhtiöt voivat tehdä takautuvan arvonlisäverovähennyksen niille siirtyvistä hankinnoista.

Herra puhemies! Kansalaisten tasapuolisen postin peruspalveluiden saannin kannalta pidän tämän lakipaketin hyväksymisen jälkeen syntyvää tilannetta parempana kuin nykyistä tilannetta, jolloin Posti- ja telelaitos toimii liikelaitoksena ilman postitoimintalain asettamia puitteita.

Lopuksi, herra puhemies, haluan muistuttaa, että Posti-Telen henkilökunnan eläkejärjestelyiden kannalta olisi edullista, jopa tärkeää, että laitosta ei tässä yhteydessä pilkottaisi erilliseen yhtiöitettävään Teleen ja liikelaitoksena jatka-vaan Postiin, vaan laitos pidettäisiin edelleen yhtenäisenä.

Ed. Jaakonsaari merkitään läsnä olevaksi.

Ed. U k k o l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Valiokunnan käsittelyssä nimenomaan postitoimintalaki on muuttunut jotenkuten järjelliseksi. Pitää ihmetellä, miten liberaali puolueen puheenjohtaja ylipäättään on saattanut esitellä sellaisen lain, joka lisää sääntelyä ja on jopa sananvapauden vastainen. Kysymys on länsimaisesta demokratiasta, jollainen Suomi käsittääkseni tällä hetkellä on. Eli kiitos valiokunnalle siitä, että se on ottanut huomioon perustuslakivaliokunnan huomautukset sananvapauden rikkomisesta ja poistanut turhanpäiväiset säätelyt, jotka eivät nykyaikaiseen yhteiskuntaan kuulu. Tältä osin postitoimintalakia voi jopa kannattaa.

Sen sijaan en oikein ymmärrä enkä hyväksy sitä, että kun Posti-Tele nyt yhtiöitetään, niin lisätään organisaatiota eli konsernihallinto. Sehän käsittääkseni vain lisää byrokratiaa eikä suinkaan tuo synergiaetuja niin kuin ed. Saari puheenvuorossaan totesi. Joka tapauksessa sinne tulee ainakin uusia hallintoneuvostopaikkoja; toivottavasti tämä ei ollut pääasiallinen syy, jonka vuoksi tällaiseen konsernimalliin mentiin.

Voin myös esittää epäilyjä siitä, kannattaako Postia ylipäättään yhtiöittää, kun se liikelaitoksena on jo toiminut niin huonosti kuin se on toiminut esimerkiksi laatikkokantoasiassa. Toinen asia on, että ilmeisesti ne pelot, mitä on esitetty

syrjäseutujen palvelujen huonontamisesta, saatavat toteutua tässä yhtiöittämismallissa.

Liikenneministeri Norrbäck: Arvoisa puhemies! Koko tämä lainsäädäntö lähtee siitä, että turvataan postipalvelut kaikille ja yhtäläisin ehdoin. Siihen myös pykälä, jonka valiokunta poisti, tähtäsi. Minä olen lähtenyt siitä, että kuluttajien etu on etusijalla. Ed. Ukkola lähtee siitä, että lehtitalojen etu on etusijalla. Sitä minä en kutsu liberaaliksi poliitikoksi, joka näin väittää, vaan ne ovat liberaaleja, jotka ovat huolissaan kansalaisista ja kansalaisten palveluista, varsinkin silloin, kun puhutaan peruspalveluista. Posti on sellainen peruspalvelumuoto, joka kuuluu kaikille. Minusta tämä ei ole hyvä muutos. Minä ymmärrän, että tässä vaiheessa, kun asiaan on liittynyt poliittista jännitystä, on näin tehty, mutta tällä tavalla turvataan suurten lehtitalojen etuja kuluttajien kustannuksella. Tällä tavalla ei voida velvoittaa lehtitalojen jakeluyrityksiä jakamaan lehtiä kaikille. Se oikeus on poistettu. Lehtitalot jakavat lehteä täsmälleen niin pitkälle kuin se on kannattavaa. Sen jälkeen kuluttaja itse saa huolehtia siitä. Sitä ed. Ukkola näköjään haluaa. Jos hän kutsuu sitä liberaaliseksi poliitikaksi, niin silloin hän on minusta täysin väärässä.

Ed. Luukkainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Saari korosti esittelypuheenvuorossaan, että postipalvelut on turvattava harvaan asutuille alueille. Olisi mielenkiintoista tietää, onko valiokunta miettinyt, miten ne voidaan turvata myös pääkaupungissa. Itse asun keskellä Helsinkiä, ja meille jaetaan posti vain kerran viikossa tiistaisin. Syy on siinä, että Posti vaatii taloyhtiötämme laittamaan postilaatikat tienvarteen. Siihen taas ei ole saatu lupaa, koska taloyhtiömme on arkkitehtonisesti suojeltu kokonaisuus, eli me emme voi rakentaa postia varten mitään omia virityksiä tienvarteen. Koska me emme voi laittaa laatikoita tienlaitaan, postia ei myöskään tule. Olisi mielenkiintoista tietää, miten tämä postiparadoksi voidaan ratkaista meidän osaltamme. Olemme eläneet tässä tilanteessa yli puoli vuotta.

Ed. Hassi (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Lakiesitys hallituksen esittämässä muodossa merkitsi mielestäni sitä, että Posti halusi firman vapaudet mutta valtion viranomaisen ja monopolin vallan. Olen sitä mieltä, että Telen yhtiöittäminen on ihan perusteltua. Alalla on edellytykset syntyä aito kilpailutilanne, mutta sen

sijaan Postin yhtiöittämisen oikea aika olisi vasta silloin, kun Posti omalla toiminnallaan osoittaa muuttuneensa asiakaspalveluyritykseksi.

Postin yksipuolinen päätös laatikkokantoon siirtymisestä ei ole ollenkaan ainoa käytännön esimerkki siitä, miten välinpitämättömästi se suhtautuu asiakkaisiinsa. Minulla on itsellenikin tältä vuodelta useita henkilökohtaisia esimerkkejä todella leväperäisestä ja välinpitämättömästä palvelusta. Se loukkaa minun oikeudentajuani ja uskon, että se loukkaa hyvin monien muiden oikeustajua, että valiokuntakin valitettavasti päätyi sellaiseen lakimuotoiluun, jossa jälkikäteen laillistetaan Postin yksipuolinen laatikkokantoon siirtyminen.

Eduskunnan oikeusasiamies Södermanhan totesi, että tämän toimenpiteen laillisuus on kyseenalainen, koska se on rinnastettavissa siihen, että kaksipuolinen sopimus yksipuolisella päätöksellä muutetaan. Söderman valitettavasti totesi ratkaisuksi sen, että lailla tämä teko jälkikäteen siunattaisiin. Minusta tällainen menettely ei ole hyväksyttävissä. Pikemminkin pitäisi laajemminkin puuttua siihen, että myös pankit ja monet muut tahot tuppaaavat muuttelemaan yksipuolisilla päätöksillään aikaisempia palveluehtojansa.

Ed. Saari (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Hassin puheenvuorossa esiintyi se sama ajatus, joka hyvin usein esitetään näiden lakien vastustamismielessä, eli se, että arvostellaan Postin nyt tapahtunutta toimintaa ja sanotaan, että siksi ei saisi näitä kahta lakia hyväksyä. Minusta tämä on erittäin epäloogista. Juuri siksihän nämä pitäisi hyväksyä, että lailla säädettäisiin, asetettaisiin Postille tavoitteet ja velvollisuudet, mitä sen on hoidettava. Ei tapahtuneilla laiminlyönneillä tai arvostelunalaisella toiminnalla voida tätä lakia vastustaa.

Ed. Rauramo (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ensiksi kiitos valiokunnan puheenjohtajalle jälleen kerran erittäin selkeästä esittelypuheenvuorosta. Yhdestä asiasta olen kuitenkin eri mieltä, mikä ei sinällään lain sisältöön liity, mutta nähdäkseni postitoimintalaki ja yhtiöittäminen eivät välttämättä olisi vaatineet pakettiratkaisua. Postitoimintalaki olisi jouduttu säätämään joka tapauksessa, olisi yhtiöittämisen kanssa tehty mitä tahansa.

Haluaisin sen lisäksi korostaa sitä, mistä valiokunnan puheenjohtaja mainitsi, että tässä on erittäin merkittävällä tavalla poistettu ilmoitus- ja lupamenettelybyrokratiaa. Minulle jäi edelleen-

kin hieman epäselväksi, mistä liikenneministeriö ja ilmeisesti ministeri Norrback ovat tulleet tämänlaiseen käsitykseen, että on kyseessä lehtitalojen etu. Nähdäkseni kuitenkin perustuslaki turvaa lehtitaloille oman lehtensä jakelun ilman mitään lainsäädäntöä, ilman mitään postilainsäädäntöä ainakaan. Siksi en näe, koska tämä systeemi on toiminut erittäin hyvin ja siihen ovat kaikki osapuolet olleet tyytyväisiä, tällaisen lain säätämistä kovinkaan tarpeelliseksi vain sen takia, että jokin laki säädetään.

Ed. Hassi puuttui tähän lakiasiaan siinä mielessä, että näin laillistetaan jälkikäteen. Täytyy muistaa, että laissa kuitenkin tuli kuluttajan kannalta siinä mielessä selkeä parannus, että lakiin sisällytettiin aika selkeä valituskanava, mikä tähän asti on ollut Postin kanssa toimimisessa jonkin verran ongelmallista.

Liikenneministeri Norrback: Arvoisa puhemies! Lainsäädäntö lähtee siitä, että kaikki alalla toimivat voidaan velvoittaa hoitamaan palveluja. Siis laki lähtee siitä, että turvataan palveluja joka tilanteessa kaikille mahdollisimman yhtäläisin ehdoin.

Suuri lehtitalo, kuten Sanoma Oy esimerkiksi, jakaa lehdet oman yrityksen avulla niin pitkälle kuin se on kannattavaa mutta ei sen pidemmälle. Ne tilaajat, jotka asuvat sen ulkopuolella, joutuvat hankkimaan lehtensä jollakin muulla tavalla. Ajatus oli se, että olisi voitu velvoittaa jakaa vähän pidemmällekin, että viranomaisilla olisi ollut tällainen mahdollisuus. Sen lisäksi jakeluyhtiöt voivat valikoida, mitkä lehdet ne jakavat varhaisjakelun yhteydessä, jos ne ovat yksityisiä esimerkiksi. Kuluttajan kannalta on eduksi, että saa useat lehdet samanaikaisesti aamulla. Sanoma Oy:n intressissä on se, että ainoastaan Hesari tulee aamulla. Lukijan intressissä on se, että tulee mahdollisimman moni lehti aamujakeluun.

Jos halutaan puolustaa Sanoma Oy:tä, silloin argumentoidaan niin kuin ed. Rauramo, ja jos halutaan puolustaa lukijoita, silloin argumentoidaan niin kuin minä teen nyt.

Ed. Tennilä (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Ukkolalle totean, että jos lainsäädäntöesitys ei ole liberaali, on se ainakin uusliberalistinen. Se antaa Posti- ja telelaitokselle oikeuden karata lopullisesti eduskunnan otteesta. Toiseksi se mahdollistaa Posti- ja telelaitoksen yksityistäminen vähän pidemmällä aikavälillä. Kolmanneksi se antaa Posti- ja telelaitokselle mah-

dollisuuden huonontaa edelleen palveluja, mikä tuleekin toteutumaan.

Postitoimintalaissahan lähdetään siitä, että postia ei tarvitse jatkossa kantaa enää edes osoitteeseen. Voidaan esimerkiksi pientaloalueella panna yksi laitos kortteliin, ja kerrostaloissa siirrytään lokerikkojakoon, eli palvelu heikkenee edelleen. Se on koko bisnesajattelun tuotetta. Palvelu ja bisnes eivät samaan taloon mahdu. Nyt palvelu lähtee kokonaan pois, kun siirrytään osakeyhtiömuotoon, joka on aina vain pelkkää voitontavoittelua ja niin nytkin.

Ed. Rossi (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Ukkola aiemmin kyseli hallintoneuvostoista. Ei niitä muodosteta sen vuoksi, että sinne syntyy paikkoja paikkojen vuoksi vaan hallinnon vuoksi. Hallintoneuvostossa tulee olemaan edustettuna liikkeenjohtoa, liikenneministeriön henkilöstöä, viestintäalaa ja erilaisia yhteiskunnallisia näkemyksiä. Mielestäni on aivan oikein, että yhteiskunnalla on ote uuteen ja uusiin yhtiöihin.

Tällä hetkellä eduskunnan mahdollisuus kontrolloida Posti-Telen toimintaa on ollut todellakin vähäistä. Minusta siitä kertoo hyvin se esimerkki, että Posti lakkautti myös aikoinaan eduskunnankin postin eikä sille voitu sitten yhtään mitään. Nyt se toimii eduskunnan itsensä ylläpitämänä postina.

Keskushallintokysymys on varmasti sellainen, että on mielenkiintoinen asia nähdä, mitä sen suhteen tapahtuu, mutta on ilman muuta selvää, että Tele Oy ja Posti Oy tulevat tarvitsemaan yhteisen hallinnon. Se tulee auttamaan mm. rahojärjestelyissä ja niissä kysymyksissä, jotka vievät suuryhtiöitä eteenpäin.

Ed. Tennilä sanoisin vain, ja palaan ehkä siihen myöhemmin puheen jälkeen, että esimerkiksi kerrostalolokerikkojakelut ovat sellaisia asioita, että eräissä maissa mm. turvallisuussyistä ollaan siirtymässä mieluummin lokerikkojakeluun kuin siihen, että jokaisessa ovesa on aukko, jonka kautta voidaan postiakin viedä sisälle.

Ed. Hassi (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Saari antoi kannastani väärän todistuksen. En vastusta postitoimintalain säätämistä. Pidän ihan hyvänä asiana, että säädetään postitoimintalaki, jossa määritellään, mitä Postin pitää tehdä. Vastustan sitä pykälää, jossa jälkikäteen siunataan yksipuolinen siirtyminen laatikokantoon, eli pykälää, jossa velvoitetaan kuntia sallimaan postilaatikkojen sijoittaminen kunnan

maille ja velvoitetaan pientalojen asukkaat järjestämään postilaatikoita. Tällaista palvelun jälkikäteistä yksipuolista huonontamista ja sen laillistamista vastustan, koska se loukkaa minun oikeustajua.

Ed. L a h i k a i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Rauramo totesi, että postitoimintalakia ja yhtiöittämislakia ei olisi tarvinnut tuoda käsittelyyn pakettina. Näin on kuitenkin tapahtunut. Samoin on tapahtunut myös Telen ja Postin yhtiöittämisessä. Tämäkin on tuotu pakettina, vaikka ei ole mitään perusteita viedä yhtä aikaa näitä läpi johtuen ihan siitä, että kyse on kahdesta täysin eri asiasta. Telen yhtiöittämiselle on olemassa perusteet mutta Postin yhtiöittämiselle ei.

Huolimatta siitä, että postitoimintalaki pyrkii turvaamaan Postin palvelutuotannon, on osakeyhtiömuotoisuus kuitenkin vaarassa johtaa kansalaisten kannalta eriarvoiseen kohteluun.

Ed. R a u r a m o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Valitettavasti ministeri Norrback lähti pois, mutta nyt on kaikille tehtävä se asia selväksi, että laki alun perinkään ei pitänyt sisällään sen suuntaista lainsäädäntöä, ettei lehtitalo voisi jakaa omaa lehteään ilman velvoitteita tai lain sallimia määräyksiä. Se pitää muistaa koko ajan, kun ministeri Norrback toi esille Sanoma Osakeyhtiön. Sanoma Osakeyhtiö saa perustuslakiin nojautuen jakaa omaa aviisiaan aivan niin kuin se haluaa eikä ole pakotettu ottamaan siihen mitään lehteä mukaan. Se siitä.

Täytyy muistaa myös, että Sanoma Osakeyhtiö on kyseisten palveluitten suurin myyjä mutta myös samalla niiden palveluitten ylivoimaisesti suurin ostaja.

Ed. U k k o l a (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! On vahinko, että ministeri Norrback lähti pois, koska minä olisin lukenut hänelle hie-man sananvapautta ja liberalismia. Jos ministeri Norrback on sitä mieltä, että hänen lakiesityksensä ei loukannut sananvapautta, minä toivoisin, että hän olisi lukenut postitoimintalakiin liittyvän perustuslakivaliokunnan mietinnön, jossa nimenomaan uhkasakot, toiminnan keskeyttämishukka ja teettämishukka ja pakot olivat niitä, jotka loukkasivat sanoman välittämiseen ja levittämiseen liittyvää sananvapautta. Nämä olisi voitu toteuttaa tämän lain avulla. Jos tämä nyt ei ole perustuslain vastaista sananvapauden loukkaamista, mikä sitten? Tätä olisin halunnut libe-

raalokokousta avaamaan menevältä ministeriltä hyvin mieluusti kysyä.

Ed. S a a p u n k i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Puutun tässä yhteydessä ed. Rauramon ja ed. Lahikaisen esille ottamaan asiaan, että lakeja ei pitäisi käsitellä yhdessä. Minun filosofiani on ollut päinvastainen, eli olen koko ajan pelännyt, että haja-asutusalueiden postipalvelut heikkenevät, kun Posti yhtiöitetään. Sen takia olen kannattanut sitä, että lait tuodaan yhtä aikaa eduskuntaan, jotta pystytään vaikuttamaan ja jopa painostamaan, että postitoimintalain puolelle tulee turvaava pykälä, jolla haja-asutusalueen postipalvelut myös jatkossa turvattaisiin.

Ed. R a u r a m o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Jotta liikennevaliokunnan uudelle puheenjohtajalle ei jäisi väärä kuva asiasta, toteaisin seuraavasti: Vaikka Postia ei olisi yhtiöitetty, postitoimintalaki olisi joka tapauksessa tarpeen.

Ed. P u l l i a i n e n : Arvoisa puhemies! Ministeri Norrback ensimmäisessä puheenvuorossaan mielestäni kiteytti asian harvinaisen selvästi, mikä on ensisijaista ja mikä toissijaista. Ensisijaista on kansalaisten kannalta peruspalveluitten saannin turvaaminen, toissijaista on itse asiassa kaikki muu. Kysymys on nyt siitä, millä tavalla tämä ensisijainen tavoite toteutuu, toteutuuko se Keski-Helsingin liikkeen Pekka Vennamon politiikalla — hänhän on toteuttanut sitä milloin ministerinä, milloin pääjohtajana, milloin toimitusjohtajana — vai toteutuuko se jollakin muulla tavalla.

Muutosprosessihan on ollut erinomaisen nopea. Vennamon liike käynnisti tämän homman muuttamalla Postin valtion laitoksesta liikelaitokseksi. Vuodesta 90 lähtien Posti- ja telelaitos on ollut valtion liikelaitos. Nyt erinomaisen nopealla aikataululla pyritään ensi vuoden alusta lukien muodostamaan tästä yhtiö eli yhtiöittämään tämä laitostekonaisuus.

Kysymys on juuri siitä, ovatko ne toimenpiteet, jotka nyt on osoitettavissa viiden viime vuoden ajalta, tukemassa ajatusta, että tämä peruspalvelutavoite on toteutunut ja edelleen toteutumassa vai ei. Jos ajatellaan niitä tapahtumia, jotka ovat olleet eduskunnan käsittelyssä, mikä koskee henkilökunnan osalta asioiden hoitamista, niitä lupauksia ei ole pidetty. Luvatut oikeudet hoidettiin lainsäädännöllä pois muutama kuu-

kausi sitten. Mikä koskee Postin palveluverkostoasioita, nämä lupaukset on rikottu laidastansa, eli toisin sanoen sillä, mitä eduskunnan tahtona on ilmaistu, ei ole ollut mitään merkitystä. Kukaan on kuullut sekin, että on suoritettu massiivisia henkilökunnan irtisanomisia, erikoisesti telepuolella tuhansien ihmisten irtisanomisia ja samalla sitten muka liiketaloudellisen tuloksen saavuttamismielessä nuorennettu väkeä.

Kaiken tämän prosessin tuloksena on haja-asutusalueiden kannalta, erityisesti juuri niiden kannalta, se realiteetti, että uuden yksikön perustamiskynnys on erittäin korkea. Jos tällainen palveluyksikkö kerran häipyä, se häipyä ehkä ikuisiksi ajoiksi. Jos toisaalta, niin kuin tullaan keskustelemaan kai parin viikon päästä maaseutupolitiikasta, siinä keskustelussa tuodaan esille se, että nyt, näin olen myös ymmärtänyt sosiaalidemokraattien ajattelevan, uudenlaisella elinkeinopolitiikalla luodaan haja-asutusalueille muuta kuin maa- ja metsätaloutta, niin jos sieltä on Postin palveluverkosto hävitetty kokonaan pois, niin se on suoranainen este tämän tavoitteen toteuttamiselle.

Minä koen tämän kokonaisvaltaisena asiana, jossa tietyt toimenpiteet väärin toteutettuina ja väärin ajoitettuina ovat kohtalokkaita ja myös kaikki muut vaihtoehdot poissulkevia. (Ed. Kekkonen: Ed. Pulliainen puhuu asiaa!) — Niin hän aika usein muuten tekee, ed. Kekkonen, kiitoksia paljon vain!

Tätä asiaa voidaan myös lähestyä taloustutkimuksen kannalta eli käyttämällä pikkuisen integraaleja sun muita apuna. Minä lueskelin viime yönä yhtä selvitystä, ja se oli aika mielenkiintoinen, koska siinä oli pohdiskeltu mielestäni erinomaisen taitavalla tavalla nyt vannottua kilpailumahdollisuutta, siis millä tavalla ja voidaanko kilpailuttamalla saavuttaa jotakin ja mikä mahdollisesti on tässä kilpailutaloudessa eräällä tavalla optimaalinen toimintayksikkökokoo. En nyt käytä sanaa yrityskoko, koska se olisi jo eräällä tavalla yhtiöittämisen hyväksymistä. Se Postin osalta osoittaa harvinaisen selvästi, että suuri yksikkö on kaikkein tehokkain, ja kun se on tehokkain, se pystyy myös parhaiten palvelut tuottamaan ja alhaisimmalla yksikköhinnalla.

Hyvin mielenkiintoista minusta tämän tuloksen kannalta on se, että mikäli läksyni oikein luin, niin Euroopan yhteisökin omassa postipolitiikassaan hyväksyy tämän yksikköstrategian, siis ei aseta sitä edes kyseenalaiseksi. Jos siis nyt Postin osalta pitäisi jollakin tavalla kilpailun kautta tätä asiaa "edistää", sehän merkitsisi sitä, että pitäisi

synnyttää koko maan laajuisesti kilpailujärjestely. Siis kysymys ei ole siitä, että Helsingin alueella yksityiset firmat hoitavat yritysten kuljetuksia jnp. Kysymys ei ole siitä. Helsingin kaupunki ja pääkaupunkiseutu eivät kelpaa tässä miltään osin esimerkialueeksi. Siis toisin sanoen Postin osalta pitäisi luoda sellaisille markkinoille sellaiset suuret yksiköt, että yhtälö on mahdollon käytännössä. Siis tässä suhteessa mitään järkeä Postin yhtiöittämisessä ei ole.

Jos ajatellaan, kun käännetään asia toisin päin, miten tasapuolisesti palvelut haja-asutusalueita myöten voitaisiin turvata, se vain on niin, että se edellyttää sitä, että tämä systeemi on säätelyn ja ohjauksen alaisena, ja se ainoa oikea säätelijä ja ohjaaja on Suomen tasavallan eduskunta. Siihen ei mikään hallintoneuvostomenettely ole korvaava menettely. Se on nimenomaan eduskunnan asia, ja eduskunta sitten pitää huolen siitä, että varallisuutta tämän peruspalvelun tuottamiseen ja toteuttamiseen on riittävästi olemassa, ja myös tavallaan silloin säätelee sen, minkälaisen hinnoittelujärjestelmän kautta itse kukin palvelun vastaanottaja tuosta palvelusta suorituksen maksaa.

Arvoisa puhemies! Tämän liturgian ja saarnan johtopäätös on se, että Postia ei tule yhtiöittää, eli olen kahden vastalauseen sanoman kannalla.

Mitä tulee sitten ihan lyhyesti Telen puoleen, niin kun tilanne on jo mennyt siihen, mikä se tällä hetkellä on, niin ymmärrän sen, mutta minä vielä jankutan sitä, mitä olen tältä paikalta jankuttanut jo muutaman kerran aikaisemminkin, että Suomen 5 000 000 kansalaisen, asukkaan ja kuitistuvan yritysverkoston markkinat saattavat osoittautua telepuolenkin kilpailun kannalta liian pieniksi. Toisin sanoen utopia jostakin kilpailun tuomasta edusta osoittautuu harhaksi. Silloin tullaan käpälämäkkee takaisin eduskuntaan.

Ed. S a a r i (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Pulliainen sinänsä viisaan tuntuiseen puheenvuoroon sisältyi kyllä myös epälooginen lähtökohta, että niitä asioita, joita Posti on kuluineina vuosina liikelaitoksena tehnyt, arvostelemalla hän vastusti näiden lakien hyväksymistä.

Minusta se on epäloogista, koska päinvastoin jos niissä toimita on arvostelemista, niin kuin epäilemättä on, silloinhan pitäisi kannattaa sitä, että täytyy tehdä jokin muutos. Ed. Pulliainen tarkkaan tietää, kuinka vähäinen eduskunnan mahdollisuus vaikuttaa Postin toimintaan sen liikelaitosaikana on ollut. Nyt säädetään laissa, mitä Postin on tehtävä. Siitä loogisesti seuraa,

että kun ensin laissa säädetään, mitä on tehtävä, sitten on myös annettava mahdollisuudet ja resurssit, että laitos voi sen toteuttaa, mitä laissa edellytetään. Nyt tässä laissa myös pyritään antamaan mahdollisuudet niille resursseille eli poistetaan kermankuorintamahdollisuus. Ellei tässä onnistuta, seuraava vaihtoehto on vain se, että Postille annetaan budjetissa rahaa. Jokainen tietää, että sitä heikonpuoleisesti tahtoo olla käytössä.

Ed. Kekkonen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Minusta ed. Pulliaisen pohdiskelu oli hyvin loogista ja hyvin viisasta. Itse tykönänsäkin on joutunut miettimään sitä, että kun tulemme puhumaan maaseudusta, siellä on oltava perusrakenteita, jotta maaseudulla voidaan harjoittaa muutakin kuin maanviljelyä. Tästä asiasta tullaan muutaman viikon kuluttua puhumaan hyvinkin perusteellisesti. Niin se valitettavasti vain tuppaa olemaan, että kun jokin asia kerran menee, se tuskin takaisin tulee. Niin on Postin palveluiden osalta, jos missä.

Juuri tällaisesta ajattelusta, ed. Saari, tällaisesta pohdinnasta kumpuaa sosialidemokraattien eriävä mielipide. Me siis katsomme, että postipalvelut ovat yhteiskunnallista peruspalvelutoimintaa, joka sopii kovin huonosti liiketoiminnan muodossa hoidettavaksi. Tämän peruspalvelutehtävän täyttäminen edellyttää tietysti valtiovalan suoraa ohjausta, myös budjettivaroja, ed. Saari. Palvelutavoitteiden asettamistakin se edellyttää. Tästä sitten seuraa, että Postin yhtiöittäminen käsityksemme mukaan kyllä heikentäisi mahdollisuuksia ohjaukseen ja tavoitteiden asettamiseen erityisesti eduskunnan osalta.

Ed. Pulliainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Saari ei oikein kuunnellut loppuun saakka minun saarnaani. Olisi kannattanut kuunnella viimeiseen virkkeeseen saakka. Kun arvostelin puheenvuoroni alkuosassa tätä prosessia, sitä, mihin tämä ilmeisesti on johtamassa, niin minä päätin sen suurin piirtein sellaiseen ulvahdukseen, että tässä tullaan käpälämäkireissulla tänne takaisin eli alkupisteeseen takaisin. Minun puheenvuorossani, ed. Saari, ei ollut mitään epäloogista, vaan osoitin siinä, että takaisin tullaan ja kauhuissaan mietitään, mitä tuli tehdyksi.

Ed. Rauramo: Herra puhemies! Posti- ja telelaitoksen yhtiöittämistä sekä postitoimintaa koskevien lakien historia on valitettavan tyypilli-

nen ja kuvaa hyvin liikenneministeriön lainsäädäntömentaliteettia. Jotenkin tuntuu, että ministeriön virkamiehistöstä heijastuu hyvin vanhakantainen ajattelu, vapaan yrittäjyyden vastaisuus ja pyrkimys valvonnan keskittämiseen itselleen.

Valitettavan paljon liikenneministeriön esitykset ovat pyrkineet lisäämään lupia, ilmoitusmenettelyjä, rajoituksia, kustannuksia eli yleisesti ottaen yhteiskunnallemme kallista byrokratiaa, jossa hallitusohjelman mukaan pitäisi olla täysin päinvastainen suuntaus. Tosin hallitusohjelmaa ei ole monessa muussakaan asiassa noudatettu. (Ed. Kekkonen: Hyvä kuulla näin oppositiosta!)

Kun nyt toista kautta olen saanut seurata liikenneministeriön toimintaa, ei se ole herättänyt pelkästään ruusuksia ajatuksia. Käytännön lainsäädäntötyössä ikävintä on ollut heikkotasoinen lainvalmistelutyö. Liikennevaliokunta ja eduskunta ovat säännöllisesti joutuneet muuttamaan liikenneministeriössä valmisteltuja hallituksen esityksiä. (Ed. Tennilä: Onko se niin hirveätä?) — Ei, se tietysti tekee tästä työstä vähän mielekkäämpää, mutta kyllä olisi mukavaa, jos esitykset olisi kunnolla tehty. Ed. Tennilä, tulen kohta perustuslakivaliokunnan lausuntoon kyseisestä esityksestä.

Korjaukset ovat olleet sekä suuria periaatteellisia kysymyksiä, kuten tässä tapauksessa, että pienempiä teknisiä oikaisuja, mutta kaiken kaikkiaan harmillisen yksinkertaisia asioita. Selkeimmin tämä näkyy perustuslakivaliokunnan lausunnossa postitoimintalaista, jossa todetaan mm. seuraavaa:

”Lakiehdotuksessa on paikoitellen käytetty tässä yhteydessä omaksuttuja käsitteitä hyvin epätarkasti. Lain soveltamisen kannalta keskeisten käsitteiden määrittelyn ja käytön johdonmukaisuus on tarkistettava vielä kauttaaltaan.” Sekä lisäksi: ”Lakiehdotuksen kieliasu on muutoinkin sellainen, ettei se vastaa niitä selkeys- ja ymmärrettävyysvaatimuksia, joita on asetettava tällaiselle periaatteessa jokaista koskevalle laille. Valiokunnan” — siis perustuslakivaliokunnan — ”mielestä liikennevaliokunnan tulisi harkita kotimaisten kielten asiantuntemukseen turvautumista esityksen jatkokäsittelyssä.”

Poikkeuksellisen kovaa tekstiä perustuslakivaliokunnalta, ja se ennakoii työskentelyssämme harmaita hiuksia.

Viittasin aiemmin postilainsäädännön syntyhistoriaan, surkeaan esimerkkiin aseisiin kaivautuneesta byrokratiasta. Jo lakien valmisteluajana ministeriö sai erittäin kriittisiä lausuntoja eh-

dotuksesta ei suostunut luopumaan näkemyksistään. Hallituksen sisällä lakeja pohdittiin isommalla ja välillä pienemmällä joukolla, mutta vielä kukaan liikenneministeriö ei suostunut muuttamaan esitystään. Koko valmisteluprosessista ja hallitusryhmien neuvottelukyvystä jäi erittäin heikko kuva. Sana "heikko" on nimenomaan oikea sana kuvaamaan hallituksen toimintakykyä ristiriitatilanteessa. (Ed. Kekkonen: Mielenkiintoista kuultavaa oppositiossa!)

Mitään merkityksellistä muutosta ei lakeihin saatu hallituksessa tehdyksi. Henkilökohtaisesti minulle jäi sellainen mielikuva — toivon olevani väärässä, mutta pelkään pahoin, etten ole — että liikenneministeri Norrback ja muut asiasta neuvottelevat ministerit olivat täysin virkamieskoneiston vietävissä, niin mitänsanomaton neuvottelutulos oli. En olisi uskonut, että porvarihallitukseksi kutsuttu hallitus voi tuottaa sen kaltaisia esityksiä.

Toki ministeri Norrbackin puolustukseksi pitää sanoa se, että kun liikennevaliokunta sitten monelta keskeiseltä osaltaan tätä lakia muutti, ministeri Norrback antoi muutoksen tapahtua. Hänellähan olisi toki pelisääntöihin vedoten ollut oikeus se estää, mutta niin hän ei toiminut. Siitä Norrbackille kyllä kiitosta.

Kaiken kaikkiaan kaikeksi onneksi valiokunnan työskentelyä johti valistunut puheenjohtaja, ja postitoimintalaki saatiinkin kirjoitettua uuteen, järkevään ja ajan henkeen sopivaan muotoon. Vielä kerran suuret kiitokset tehtävästään luopuvalle puheenjohtajalle Aapo Saarelle.

Asiantuntijoita kuultiin valiokunnassa erittäin suuri määrä. Me kuulumme saman kritiikin, mitä lainvalmistelijat olivat aiemmin kuulleet. Sen jälkeen kaava muuttuikin. Liikennevaliokunta muutti suurella enemmistöllä postitoimintalakia olennaisesti toisenlaiseksi. Tässä muutoksessa olivat myös sosialidemokraatit mukana ja voidaan sanoa, että keskeisiltä osiltaan koko valiokunta. Viesti meni valiokunnassa siis perille, ja sellaisesta elinkeinoelämän holhousperiaatteesta, mikä liikenneministeriössä vallitsee, luovuttiin. Tarpeettomasta säännöstelystä luovuttiin, ja laki monelta osin kirjoitettiin uudestaan. Valiokunnan selvä enemmistö ymmärsi, että dynaaminen yhteiskunta tarvitsee viestintää. Viestintä on yksi yhteiskunnan keskeisistä lohkoista ja sille on luotava positiivinen toimintaympäristö. Kiellot, rajoitukset ja sääntely eivät ole nykyaikaista viestintäpolitiikkaa. (Ed. Tennilä: Kyllä niitäkin tarvitaan!)

Herra puhemies! Ihan lopuksi vielä, kun tääl-

lä on puhuttu postitoimintalain sisällöstä ja sen tarpeellisuudesta, olen samaa mieltä, mitä ed. Tennilä sanoi, että tässä asiassa lakia tarvitaan, ja valiokunta monilta osin tiukensi tässä suhteessa Postin perustoiminnan osuutta vahvistamaan suuntaan tätä lakia. Sitä ei voi kukaan kieltää.

Lopuksi haluaisin todeta, että omasta mielestäni Postin ja Telen yhtiöittäminen oli varsin positiivinen asia, ja yhtiöittäminen sujui varsinkin Telen osalta erittäin kitkattomasti. Koko valiokunta oli käytännöllisesti katsoen sen takana. Henkilökohtaisesti minulle jäi sellainen mielikuva, että sosialidemokraatit ehkä joillakin muutoksilla olisivat saattaneet olla myös Postin yhtiöittämisen takana. Loppujen lopuksi jäi vähän hämärän peittoon, miksi näin ei tapahtunut.

Ed. Tennilä: Herra puhemies! Kun bisnesajattelu asteli Posti- ja telelaitokseen keittiön kautta liikelaitoksen muodostamisen puitteissa ja sen merkeissä, palveluperiaate heikkeni jo merkittävästi. Yhtiöittäminen karkottaa, häättää Postista ja Telesta koko tuon tärkeän periaatteen, palveluperiaatteen. Oy:hän on aina vain voiton tavoittelua. Oy Posti ja Oy Tele ja niiden kattoyhtiö merkitsevät myös sitä, että eduskunnan ote noihin laitoksiin heikkenee vielä nykyisestäänkin. Eduskunta voi vielä huommin valvoa, ohjata ja toisaalta myös auttaa noita laitoksia toteuttamaan sitä tärkeää tavoitetta, että palvelut ovat kaikille ihmisille koko maassa saatavilla tasavertaisin ehdoin. Niin kuin jo totesin, osakeyhtiö on voiton tavoittelua, ja jos Posti ja Tele yhtiöitetään, totta kai ne toimivat vain tästä liikeajattelun lähtökohdasta mahdollisimman hyvää liikeloudellista voittoa tavoitellen. Kaikki muu jää sivuseikaksi, kauniiksi lauseiksi korkeintaan, kun eduskunnan kanssa keskustellaan.

Vastustan yhtiöittämistä myös siksi, että se on minun mielestäni selvästikin siltä Posti Oy:n ja Tele Oy:n yksityistämiseen. Tuottoisa Tele Oy ainakin kiinnostaa yksityistä sektoria, otan esimerkiksi Nokian. Varmasti on kiinnostusta. Myös Posti Oy tulee kiinnostamaan sen suurasakkaita, kuten lehtitaloja. Jos ja kun näin käy, silloin tietysti näiden suurkuluttajien, jollaiseksi voi esimerkiksi lehtitaloja sanoa, intressit Postin toiminnassa tulevat yhä korostetummin esille ja kansalaisen, tavallisen ihmisen, tarpeet jäävät enemmän taka-alalle.

Kun puhun valtionyhtiöiden, tässä tapauksessa Postin ja Telen, yksityistämisestä, jos ne

yhtiöitetään, muistutan siitä, että porvarihallituksella on selkeä päätös siitä, että valtionyhtiöitä pyritään yksityistämään mahdollisimman nopeasti.

Jo yhtiöittämiseen liittyvässä postitoimintalaissa näkyy se, mihin suuntaan palvelujen osalta lähdetään menemään. Se näkyy siinä, että postin kantoa asiakkaalle eli lähetyksen saajalle, sille toiselle asiakaspuolelle, heikennetään vielä nykyisestäkin, jos laki tällaisena hyväksytään. Postihan on jo heikentänyt näitä toimituksiaan. Nyt on tulossa lainkin sallimia uusia heikennyksiä. Mietinnön 7 §:ssään lähdetään siitä, että postilaitoksen "tulee jakaa postilähetykset pientaloihin paikalliset olosuhteet huomioon ottaen kohtuullisen matkan päässä postin saajan osoitepaikasta olevaan laitteeseen tai rakennelmaan." Kerrostaloissa "postilähetykset tulee jakaa rakennukseen." Tämä juridinen sanakiemurtelu tarkoittaa sitä, että taajamissakin mennään sellaiseen käytäntöön, että ainakin ajan kanssa tulee kimpappostilaatikkosysteemejä, kerrostaloihin tulevat lokerikot alakertaan, ja tällä tavoin palvelu sitten heikkenee aste asteelta. Tietysti voidaan kysyä, onko kohtuutonta, että joutuu postia hakemaan vähän kauempaakin. Minä en kuitenkaan näe mitään syytä sille, että palvelua heikennetään, mikä tarkoittaa samalla myös sitä, että Postista ja Telestä pannaan väkeä ulos. Tässä tilanteessa reservissä on yli puoli miljoonaa suomalaista, jotka voisivat mm. juuri tämän tyyppisiä palvelutehtäviä hyvinkin suorittaa ja tehdä siten hyödyllistä työtä. Kysymys on myös sellaisista ihmisryhmistä kuten invalideista, eläkeläisistä ja liikuntavammaisista, joiden osalta esimerkiksi lokerikkojako tai kaukana oleva postilaatikko on ongelma. Tosin tältä osin on olemassa lakitekstissä ja perusteluissa sanontoja, mutta niin kuin esimerkiksi Invalidiliiton lausunnossa valiokunnalle todettiin, ne ovat niin yleisiä ja pyöreitä, etteivät ne ole velvoittavia. Näin palveluperiaate kaiken kaikkiaan nyt lähtee huononemaan.

Omalta osaltani olen jättänyt postitoimintalaikiin sellaisen muutosesityksen mietinnön 7 §:ään, että posti jaetaan taajamissa pientaloihin niin kuin se tapahtui aikaisemmin, haja-asutusalueilla mahdollisimman lähelle osoitehenkilöä, ja että kerrostaloissa jakelu jatkuu niin kuin se on nytkin eli asuntoon saakka. Minusta tässä on kysymys palvelusta huolehtimisesta enkä näe mitään järkeä, että me eduskunnan päätöksellä löysäisimme Postin velvoitetta huolehtia kunnon palvelusta.

Herra puhemies! Minä olen sitä mieltä hyvin suoraviivaisesti, että valtion kuuluu hoitaa tietyt peruspalvelut mahdollisimman hyvin ja siten, että ne ovat todellakin koko maassa saatavissa samanlaisin ehdoin. Tulenkin siis esittämään, että Postin ja Telen yhtiöittäminen hylätään ja että postitoimintalakia korjataan siltä osin, mikä koskee postilähetyksen toimittamista. Eli olen sillä kannalla, että ne pitää tuoda taloihin saakka niin kuin käytäntö on ollut aikaisemmin ja mitä se osittain vieläkin kerrostalojen osalta on.

Ed. Rossi (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Tennilän mukaan yhtiöittäminen häätää palveluperiaatteen, eli yhtiön perustaminen on vain voitontavoittelua varten. On tietysti niin, että osakeyhtiö, niin kuin mikä tahansa muukin yhtiö, joutuu toimimaan sen mukaan, että se säilyttää kilpailukykyänsä. Voikin kysyä, pitäisikö Posti-Telellä olla heikommalla kilpailumahdollisuudet kuin niillä yhtiöillä, jotka pystyvät toimimaan samassa kentässä, niillä, jotka ovat harjoittamassa postitoimintaa, tai pitäisikö olla niin, että puhelinyhdistysten kanssa Posti-Tele ei voi kilpailla.

Nämä ovat sellaisia kysymyksiä, jotka yhteiskunnan muutoksen kautta tulevat meille eteen. On ehkä viisaampaa se, että me pystymme valtionyhtiöidenkin osalta menemään siihen kilpailuun mukaan, missä ne joutuvat muutoin olemaan. Käsittäakseni helposti käy juuri päinvastoin kuin edustaja tuossa arveli, eli palvelutaso heikkenisikin juuri siitä syystä, että ei päästä tuohon kilpailuun mukaan. Postitoimintalaki sinänsä tulee antamaan sen varmuuden, että myös haja-asutusalueilla postin jakeluun ja postin kulkuun ylipäättävästi löytyvät ne lääkkeet, joilla tuo asia voidaan hoitaa. Ne, jotka haluavat tyrmätä tämän yhtiöittämisen, ehkä mm. Postiliiton vastustuksen vuoksi, näkevät asian juuri niin kielteisenä kuin ed. Tennilä. Mielestäni tilanne on kylläkin päinvastoin.

Ed. Renlund (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minusta ed. Tennilä korostaa liikaa eduskunnan nykyistä roolia. Sen jälkeen, kun Posti muuttui liikelaitokseksi, meillä ei ole ollut suuria mahdollisuuksia vaikuttaa Postin toimintaan. Siitä minulla on erittäin hyviä tai oikeastaan ikäviä kokemuksia. Nyt meillä kuitenkin on laki, joka säätää, millä tavalla peruspalvelut on annettava Suomen kansalle. Sen takia katson, että postitoimintalaki nimenomaan parantaa nykytilannetta eikä päinvastoin.

Ed. T e n n i l ä (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Rossille totean, että minun lähtökohtani on, että on olemassa tiettyjä palveluja, joihin kuuluvat myös posti- ja telepalvelut, jotka hoidetaan valtion toimesta koko maassa tasavertaisin ehdoin, maksaa se mitä maksaa, eikä niitä alisteta voiton tavoittelulle, joka johtaa taatusti eriarvoisuuteen.

Ed. Renlundille totean, että eduskunnalla on täsmälleen niin paljon valtaa kuin se haluaa käyttää. Liikelaitoslaki olisi antanut meille valtaa, mutta kun ei ole ollut halua käyttää sitä.

Ed. K e k k o n e n (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Niin ikään ed. Rossille vastauspuheenvuorona. Hän viittasi Postiliittoon vähän siihen sävyyn kuin olisi kyseenalaista se, että Postiliitto on vastustanut muutosta. Minä lähestyn asiaa ihan toisesta näkökulmasta. Minusta on aivan keskeinen, olennainen ja ratkaisevan tärkeä tekijä se, että Postin henkilökunnan piiristä löytyy niin paljon vastustusta. Eli kyllä minusta ilman muuta tämän yhtiöittämisen hyväksyttävyyttä vähentää se seikka, että enemmistö laitoksen henkilökunnasta vastustaa Postin muuttamista osakeyhtiöksi. Kun me hoemme väsyttävyyteen saakka eri yhteyksissä sitä, että jokaisen yrityksen ja jokaisen yhtiön tärkein voimavara on sen henkilökunta, niin emme me voi sitä unohtaa tällaisessakaan yhteydessä. Ylipäänsä katsoimme, että tässä yhtiöittämislaisissa, jos kaikkien vaihtoehtojen punninnan jälkeen olisi siihen päädytty, henkilöstön asema olisi tullut turvata paljon paljon hallituksen esitystä paremmin. Eli summa summarum tähän loppuun, ed. Rossi, minusta on itsestäänselvää, että tärkeän päätöksenteon pohja syntyy siitä, mitä mieltä kyseisen laitoksen henkilökunnan enemmistö on.

Ed. R e n l u n d (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Haluan vastata ed. Tennilälle, että kyllä eduskunta yritti vaikuttaa, totta kai. Me emme kai ole käyttäneet kaikkia keinoja, mutta kuitenkin olemme yrittäneet budjetin yhteydessä lausumien kautta saada jotakin aikaan, mutta mitään ei ole tapahtunut. Sen takia minä kyllä vielä pidän kiinni siitä voimakkaasti, että kyllä laki palvelee Suomen kansaa paljon paremmin kuin meidän ponsilausumamme.

Ed. R o s s i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Kekkoselle sanoisin, että Posti-Telen muut järjestöt, henkilöstöjärjestöt, olivat kannattamassa yhtiöittämistä myös Postin osal-

ta. Pääsääntöisesti tällainen käsitys jäi. Tällä hetkellä henkilöstölle on tehty tietty sopimus, joka on lähtenyt juuri tilanteesta, että sekä Posti että Tele yhtiöitetään, ja näin se on siltä osin henkilökunnan kannalta turvaava lähtökohta. Henkilöstö tulee myös vanhoina työntekijöinä taloon. Sinällänsä onko Posti-Telessä liikaa väkeä, sehän on nähty jo vuosien aikana, että talo on joutunut hyvin paljon vähentämään väkeä. Se on johtunut muista seikoista kuin siitä, että halutaan joku oy saada yhtiön nimen perään.

Ed. K a s u r i n e n : Herra puhemies! Postitoimintalain säätäminen on käsityksemme mukaan tarpeen, koska Postin liikelaitostamisen yhteydessä ainoa postiliikennettä säädellyt säädös, asetus postiliikenteen hoitamisesta, kumottiin.

Mitä tulee postitoimintalain valmisteluun, on se käsityksemme mukaan ollut kovin hataraa ja ontuvaa. Kovin epätavallista on menettelynä se, että ikään kuin hallituksen esitys annetaan laiskanläksyksi kesätauolle. Onneksi tämä kesätauko tuotti siinä mielessä sisällöllistä muutosta, että tämän pohjalta ja valiokunnan suorittamien täsmennysten jälkeen lakia on pidettävä pääosin tyydyttävänä sisällöltään.

Onko tämäntapainen lainvalmistelu yleensä hyväksyttävää ja onko eduskunnan siihen alistuttava? Minusta periaatteena pitäisi olla, että hallitus tuo eduskunnalle sen tyyppisiä ja sen sisältöisiä esityksiä, että niitä vain pienillä korjauksilla ja täsmennyksillä eduskunta korjaisi. Tämä ei ole se foorumi, jossa lainvalmistelu ja uudelleenkirjoittaminen suoritetaan.

Muutama havainto postitoimintalain muutetuihin sisältöihin. Haluan korostaa erityisesti liikennevaliokunnan mietinnössä ja lakitekstissä lain 15 §:ään lisättyä 2 momenttia, jossa korostamme liikenneministeriön valvontavastuuta siitä, että peruspalvelujen yleinen saatavuus koko maassa turvataan. Edelleen tässä momentissa todetaan, että liikenneministeriö voi tarvittaessa määrätä postilaitokselle ehtoja harvaan asutun alueen kannattamattoman postitoiminnan hoitamiseksi. Käsityksemme mukaan myös tämä lisäys oli tarpeen, koska pelkona oli, että nimenomaan eteläisen seudun postitoiminta tulee hoidettua, mutta harvemmin asutulla seudulla postitoiminnan hoituminen saattaisi tuottaa ongelmia.

Toivoo sopii, ja olen vielä sen verran lapsenkoinen, että liikenneministeriöllä on jatkossa herkkä korva niille muutoksille, mitä liikennevaliokunta mietinnössään esittää. Toivon myös

sitä, että liikenneministeriö käyttää tarvittaessa tämän pykälän antamia valvontavoitteita ja antaa myös Posti Oy:lle ukaaseja siitä, että peruspalvelut hoidetaan tyydyttävällä tavalla.

Posti- ja telelaitoksen muuttamisesta osakeyhtiöksi olemme päätyneet jättämään vastalauseen. Telen osalta pidämme esitystä perusteltuna, koska Telen osalta kilpailu on jo avattu ja meidän tulee osaltamme turvata se, että Tele myös pysyy tässä kilpailussa mukana.

Sen sijaan katsomme, että postipalvelut ovat yhteiskunnallista peruspalvelutoimintaa, joka sopii huonosti osakeyhtiön hoidettavaksi, ja näin ollen emme tältä osin olleet hyväksymässä hallituksen esitystä. Katsomme, että Postin peruspalvelutehtävän hoitaminen edellyttää valtiovallan suoraa ohjausta ja palvelutavoitteiden asettamista.

Pelko siitä, että Postin yhtiöittäminen vaarantaisi Postin yhteiskunnallisen palvelutehtävän, on perusteltu. Vähemmälle huomiolle tässä keskustelussa on jäänyt se, että perinteisen postitoiminnan lisäksi Posti hoitaa pankki- ja muut palvelut pitkien etäisyyksien päähän. Oheispalvelujen merkitys on korostunut myös jo pitkään laihnehtineessa Postia koskevassa keskustelussa.

Ryhmämme yhtyy siihen kritiikkiin, mikä myöskin osakeyhtiölain valmistelusta on täällä esitetty. Näkemyksemme mukaan Postilaitoksen kehittämistä olisi myöskin tullut harkita ns. varattujen palvelujen tuottamisen pohjalta, eli tämä merkitsee käytännössä sitä, että Postilaitokselle olisi tullut antaa monopoli perinteisten palvelujen tuottamisessa.

Hallituksen esityksessä henkilöstön asemaa myöskään ei ole riittävän täsmällisesti sanottu. Tiedossa on, että tämän lainmuutoksen astuttua voimaan nykyinen virkasuhteinen henkilöstö siirtyy työsuhteiseksi. Näkemyksemme mukaan laissa olisi tullut kirjoittaa, että työsuhteiseksi siirtyvät henkilöt siirtyvät entistä palvelusuhdetta vastaavin ehdoin.

Nämä olivat oikeastaan ne keskeisimmät asiat, jotka johtivat siihen, että jouduimme jättämään valiokunnan mietintöön vastalauseen, jossa ehdotamme, että yhtiöittämistä koskeva lakiehdotus hylättäisiin.

Ed. Ranta merkitään läsnä olevaksi.

Ed. S a a r i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ensinnäkin täällä on monessa yhtey-

dessä todettu, että osakeyhtiö ei voi harjoittaa peruspalvelutehtävää, koska sen ainut tavoite on voiton tavoittelu. Mutta se että osakeyhtiöt yleensä menettelevät niin, johtuu siitä, että osakekehenomistajat, sijoittajat, vaativat tuottoja sijoittamilleen pääomille. Nyt omistajana on valtio, ja eduskunta tietenkin päättää siitä, vaatiiko valtio tuottoa sijoittamalleen pääomalle. Siinä voidaan hyvin selkeästi näitä palvelutavoitteita ja resursseja säädellä.

Toinen asia, mihin ed. Kasurinen puuttui, oli työntekijöiden asema. Meillähän oli tiedossa, että työntekijät siirtyvät uusiin tehtäviinsä aikaisemmilla ehdoilla. Jos palautetaan mieliin se, mitä kaikki muut työntekijäryhmät painottivat, Metalliliitto, Postivirkamiesliitto jne., he nimenomaan painottivat sitä, että laitos pitäisi yhtiöittää yhtenä kokonaisuutena, koska heidän tiedossaan oli eläkejärjestely, jolla lisäeläkesäätiön kautta heidän eläkkeensä turvataan saman tasoisiksi kuin ne ovat nyt siitä huolimatta, että valtion eläketaso heikkenisi. Se on mahdollista vain sillä tavalla, että laitos pidetään yhtenä, koska Teillä ei ole sellaista realisoitavissa olevaa omaisuutta kuin Postilla, mikä voidaan tämän eläkesäätiön katteeksi asettaa.

Ed. R o s s i (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Haluan tähän alkuun kiittää liikennevaliokunnan varapuheenjohtajaa ed. Kasurista rakentavasta asian käsittelystä. Se oli niin rakentavaa valiokunnassa, että hyvin pitkään minullakin oli se käsitys, että myös sosialidemokraatit voivat tämän liikennevaliokunnan mietinnön hyväksyä. Myös ed. Rauramo kyseli, mistähän se mahtoi lopuksi ottaa kiinni.

Minulle on syntynyt sellainen mielikuva, että Postiliiton vastustuksen vuoksi myös SDP:n eduskuntaryhmä otti sitten oman kantansa. Ehkä kuitenkin jos SDP olisi ollut hallituksessa, tämä mietintö aika lailla saman tyypisessä muodossa olisi voitu viedä läpi. On tietysti selvää, että vastustuksen puolesta löytyy aina perusteluja.

Totta kai tähän lakiin sisältyy epäilyjä ja arveluja, mutta lakia voidaan kehittää, jos sieltä löytyy sellaisia kohtia, että niiden perusteella asiat eivät toimi. Niin kuin liikennevaliokunnan entinen puheenjohtaja Saarikin mainitsi, kysymyksessä ovat valtionyhtiöt, ja valtionyhtiöinä varmasti Posti ja Tele tulevat säilymään myös tulevaisuudessa. Onko näihin mahdollisuus saada kansainvälistä rahaa esimerkiksi tai jotain muuta pääomaa, on kysymys, jota ei tietysti kannata

hylätä. Tässä suhteessa osakeyhtiömuoto tarjoaa myös tuollaiselle luontevalla kehittämiselle aivan uudenlaisia mahdollisuuksia.

Ed. Kasurinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Rossille totean, että kiitos kiittämästä. Meillähan aina vallitsee asiallinen työilmapiiiri liikennevaliokunnassa. Toivon, että se on sitä jatkossakin.

Ed. Saarelle toteaisin, että asia ei ollut ihan näin, mitä ed. Saari puheenvuorossaan totesi. Meillä kaikillahan oli tiedossa se, että osa Postin telelaitoksen henkilöstöstä oli hyväksynyt neuvottelutuloksen työehdoistaan ja sijoittumisestaan uuteen osakeyhtiöön. Sen sijaan hyvin suuri osa henkilöstöstä lain käsittelyn ja säätämisen aikana on edelleen näiden neuvottelujen ulkopuolella. Tätä asiaa ei ole edelleenkaan ratkaistu. Näin ollen meidän käsityksemme on edelleenkin se, että jos olisi kirjattu lakiin, että nämä työsuhteen edut olisi turvattu, tämä kaikin mokomin olisi edesauttanut yhtiöittämislain suhteen yksimielisyyden etenemistä.

Ed. Laakkonen: Arvoisa herra puhemies! Postitoimintalaki on ok, ja siihen minulla ei ole huomauttamista. Perustuslakivaliokunta on tehnyt hyvää työtä.

Sen sijaan Postin yhtiöittämislaki ei ole mielestäni onnistunut. Postista ja Telesta aiotaan muodostaa emoyhtiö, ja kuitenkin ne ovat teknisesti ja toiminnallisesti hyvin erilaisia. Posti on toiminut liikelaitoksena kolme vuotta, ja sinä aikana se on onnistunut tuottamaan myös taloudellista tulosta, vuonna 1992 280 miljoonaa markkaa, vuonna 1993 240 miljoonaa markkaa.

Toimintakin on kehittynyt parempaan suuntaan. Kirjeiden kulkunopeus on kolmanneksi paras Euroopassa Sveitsin ja Ruotsin jälkeen. Samoin kirjetaksat ovat hyvin alhaisia. Englannin ja Ranskan jälkeen Suomessa on kirjeillä Euroopan alhaisin taksa.

Ongelmallisinta mielestäni on se, että jos Postista muodostetaan osakeyhtiö Telen kanssa, silloin eduskunnan, valtioneuvoston ja liikenneministeriön vaikutusmahdollisuudet pienenevät, koska valtion osakasvaltaa koskeva laki koskee vain välitöntä osakkeenomistusta eikä tytäryhtiötä, joka Postistakin aiotaan tehdä. Valtion omistusosuutta voidaan supistaa ilman eduskunnan hyväksymistä. Näin omistusvalta siirtyy valtio-omistajalta emoyhtiön johdolle.

Jo liikelaitoksena toimiessaan Posti on etsinyt säästökohteita. Siirryttiin mm. luukkuun ja

kelusta laatikkoon jakeluun. Silloin muutos koski noin 200 000:ta postin saajaa ja säästöä siitä tuli 110 miljoonaa markkaa. 12 000 postin saajaa ei halunnut muuttaa laatikkoon jakeluun, ja siksi he saavat erikseen nyt maksaa tästä palvelusta.

Mikä ihmeellisintä, tämä lakiesitys on ristiriidassa myös EY:n periaatteen kanssa. EY nimittäin aikoo pitää kirjeen postilaitoksen yksinoikeutena. Ja jos katsotaan Postin markkinaosuuksia Suomessa, niin kirjeistä Postin markkinaosuus on 80—90 prosenttia, joukko- ja ryhmäkirjeistä 5 prosenttia ja paketeista yli 50 prosenttia.

Pääjohtaja Vennamo on sanonut, että kun Posti yhtiöitetään, se viedään heti pörssiin. Silloin sijoittajien on oltava siitä kiinnostuneita, ja siksi tuottavuudella on suuri merkitys. Se merkitsee sitä, että karsitaan kilpailukykyä heikentäviä palveluja ja tuottavia toimintoja kehitetään. Silloin valitettavasti jäävät haja-asutusalueiden postipalvelut sen uhkan alle, että niitä aiotaan karsia, koska ne juuri ovat kannattamattomia.

Arvoisa puhemies! Postin saaja ei maksa saamastaan postista, ja siksi hänellä ei ole neuvotte-luasemaa. Siksi Postin yhtiöittäminen mielestäni vaarantaa nimenomaan postin saajan asemaa. Vaikka postitoimintalaki kyllä osaltaan sitä turvaakin, yhtiöittämiseen liittyy valitettavasti monia uhkatekijöitä. Budjettisidonnainen liikelaitos on kansalaisten peruspalvelujen turvaamisen kannalta parempi vaihtoehto kuin yhtiöittäminen.

Kun Postin yhtiöittämislaki oli hallintovaliokunnassa lausunnolla, kirjoitin oman erivän mielipiteeni muiden joukossa siksi, että olen sitä mieltä, että tämä laki todella heikentää haja-asutusalueiden postipalveluja. Kun itse tulen Pohjois-Karjalasta, toki haluan pitää kiinni siitä, että myös Pohjois-Karjalassa turvataan Postin peruspalvelut, koska ne ovat kansalaisille kuuluvia peruspalveluita.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

4) Ehdotus laiksi Posti- ja telelaitoksen muuttamisesta osakeyhtiöksi

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 50
Liikennevaliokunnan mietintö n:o 7

P u h e m i e s : Käsittelyn pohjana on liikenevaliokunnan mietintö n:o 7.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

5) Ehdotus laiksi leipomotyölain muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely

Hallituksen esitys n:o 108

Työasiainvaliokunnan mietintö n:o 5

P u h e m i e s : Käsittelyn pohjana on työasiainvaliokunnan mietintö n:o 5.

Keskustelu:

Ed. R i m m i : Arvoisa puhemies! Hallituksen esitys n:o 108 laiksi leipomotyölain muuttamisesta on esillä, ja hallituksen esityksessä ehdotetaan muutettavaksi lakia siten, että sitä ei enää sovelleta keksien ja niihin verrattavien tuotteiden valmistukseen ja että yö- ja vuorotyön teettämisaikajoukkoa lievennetään. Samalla ehdotetaan lain sunnuntaityökielto purettavaksi. Esityksen tavoitteena on parantaa alan toimintaedellytyksiä saattamalla alan työaikasäädökset vastaamaan mahdollisimman laajasti muilla aloilla vastaavia työaikasäädöksiä alan erityistarpeet kuitenkin huomioon ottaen. Esityksessä turvattaisiin samalla kuitenkin työntekijöiden suojelunäkökohdat.

Arvoisa puhemies! Haluan kertoa, että ajan ratas on kiertynyt kierroksen ympäri leipomalan työaikasäädöksissä. Vuosisatamme alussa, vuosina 1904—1907, siis jo säätyvaltiopäivienkin viimeisinä vuosina, käytiin värikästä ja ajoittain kiivastakin keskustelua alan työaikalain aikaansaamiseksi. Työpäivät saattoivat olla 16—18 tuntisia, ja työtä tehtiin kaikkina viikonpäivinä, ja palkatkin maksettiin lähes yksinomaan asunon ja ruuan tarjoamisena.

Lainaan muutamia kohtia edustajien puheista käsiteltäessä ensimmäistä lakia vuoden 1907 valtiopäivillä toukokuun 31. päivänä. Ed. Paasivuori kertoi: ”- leipurinammattissa on säilynyt ikivanhoista orjuuden ajoista tuo säännös, että leipurintyöntekijä saa palkkansa asunnon ja ravinnon muodossa - -. Tästä on seurauksena, että leipurintyöntekijä ei voi perustaa perhettä, sillä leipurin työnantaja ei ota perheellistä miestä työhönsä siitä syystä, että hän pelkää, että työntekijä

varastaa hänen leipiänsä - -. Jos tässä suhteessa tahdotaan parannusta siihen suuntaan, että leipuritkin voivat perustaa perheen, mennä naimisiin, jonne kaikkien ihmisten näkyy mieli tekevän, niin on välttämätöntä, että leipureille maksetaan palkka rahassa - -”. Näin siis ed. Paasivuori. Paasivuori kummeksui lisäksi sitä, miksi sunnuntailepoa ei haluta myöntää leipureille ja miksi leipurien pitäisi olla valmistamassa herroille herkkuja, kun näille eivät kelpaa lauantaina leivotut leivokset.

Ed. Leivo sen sijaan oli huolissaan siitä, että lepo- ja peseytymisaikaa ei ole varattu ollenkaan, ja hän totesi mm.: ”- - että Roomassa ennen aikaan ihmisiä rangaistiin siten, että ne määrättiin leipureiksi. Näyttää siltä kuin hallitus olisi tällä roomalaisen käsityksen kannalla. Minä toivoisin, että leipurit tästä lähtien tunnustettaisiin kuten muutkin työntekijät ihmisiksi”. Näin totesi ed. Leivo.

Kamppailu tuolloin lakia käsiteltäessä oli kovaa ja mielenkiintoista. Työntekijät vaativat sunnuntaityön poistamista ja rajoituksia yötyön teettämiseen ja kahdeksantuntista työaikaa. Työntekijöiden terveyteenkin kiinnitettiin huomiota, samoin puhtauteen. Tuotiin esimerkiksi esiin, miten vaikeata leipurin on sivistää itseään, kun sivistysyhdistykset ovat jo sulkeneet ovensa, kun työaika päättyy, jos nyt joku kuusitoistatuntisen työpäivän jälkeen mihinkään mennä jaksaisikaan.

Tuon toukokuun 31. päivän istunnossa mm. ed. Aalto kertoi esimerkkejä, että ”- terveellisestä leivästä löytää pienen nelijalkaisen elävän. Se ei aina ole epäterveellistä mutta ei ole puhdastaakaan.” Hän vaatikin lakitekstiin määräystä puhtausvaatimuksista.

Arvoisa puhemies! Käsitellessämme tänään leipomolain muutosta voimme todeta, että kuluneina vuosikymmeninä on tapahtunut paljon niin työntekijöiden työolosuhteissa kuin terveys- ja hygieniatasossa ja työpaikkojen siisteydessä. Nämä asiat ovat alan työntekijöille itsestäänselvyksiä. Työpaikkojen teknillisessä tasossa tosin on huomattavia vaihteluja riippuen yrityksen koosta, koska käytössä on todella korkeaa osaaamista, huipputeknologiaa ja myös vielä pitkälle käsityövaltaisuutta.

Alan kilpailutilanne on kuitenkin viime aikoina entisestään kiristynyt, ja nyt esillä olevassa lakiehdotuksessa pyritään tilannetta helpottamaan, kun esitetään poistettavaksi kilpailua rajoittavia työaikamääräyksiä. Myönteistä tässä kohdin on se, että työnantajajärjestö, jolla on

alan sopimusoikeus, siis Elintarviketeollisuuden Työnantajaliitto, samoin kuin Suomen Elintarviketöiden Liitto sekä alan ammattikuntajärjestö Leipuriliitto pitävät lakia välttämättömänä toteuttaa.

Vaikka lainsäädäntö nyt todella paljon väljen-tyy, sisältyy lakiin kuitenkin työntekijöille oikeus kieltäytyä sunnuntai- ja yötyöstä tai oikeammin sanoen työtä tehdään työntekijän suostumuksella. Työasiainvaliokunta toteaa mietinnössään, että työntekijöiden näkökulmasta on tärkeää, että yö- ja sunnuntaityö edellyttävät työntekijän suostumusta. Lisäksi haluan korostaa sitä, että kun lakia käytännössä sovelletaan, niin pidän hyvin tärkeänä, että sunnuntai- ja yötyöstä sovi-taan tapauskohtaisesti kulloinkin, kun siihen on tarvetta eikä esimerkiksi niin, että työsopimuksia tehtäessä vaadittaisiin yksiselitteistä sitoutumista sunnuntai- ja yötyöhön.

Laki tulee varmaankin saamaan osittain myös kriittistä suhtautumista. Kaikki alan työntekijät eivät sitä varmaankaan ota vastaan kättentapu-tuksin. Tietäen ja tuntien kuitenkin alan poikke-avan luonteen, nimenomaan suurten ja pienten yritysten erilaiset mahdollisuudet kilpailla mark-kinoilla ja pitää yllä tärkeää työllisyyttä alalla, näen lain voimaansaattamisen välttämättömänä, jopa kiireellisenä.

Arvoisa puhemies! Sanoin alussa, että kehä on kiertynyt ympäri leipomotyöajassa. Kun ensim-mäinen laki työstä leipomoissa annettiin Pietari-hovissa 4. kesäkuuta 1908 tsaari Nikolain armol-lisesta esityksestä, siinä poistettiin sunnuntaityön rajoitukset ja teettämisoikeus, siis 85 vuotta sit-ten. Tällä lailla se palautetaan. Ainoastaan työn-tekijän suostumus jää jarruksi. Ken elää, näkee, sanoo sananlasku. Ken elää, näkee senkin, käsi-telläänkö viimeistään 85 vuoden kuluttua työ-aikarajoitusten palauttamista.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely juliste-taan päättyneeksi.

Lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti

ympäristövaliokuntaan:

6) Hallituksen esitys n:o 172 laiksi oman asunnon hankintaan myönnettävien lainojen korkotuesta annetun lain 10 §:n muuttamisesta

talousvaliokuntaan:

7) Ed. Korhosen ym. lakialoite n:o 36 laiksi talle-tuspankkien toiminnasta annetun lain 13 §:n muut-tamisesta

Pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdo-tuksen mukaisesti ensi tiistain täysistuntoon:

8) Lakivaliokunnan mietintö n:o 13 (HE 157)

9) Talousvaliokunnan mietintö n:o 30 (HE 135)

P u h e m i e s : Eduskunnan seuraava täysis-tunto on ensi tiistaina kello 14.

Täysistunto lopetetaan kello 14.51.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Jouni Vainio